

Valg af materiale: Fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse

Choice of material: Allocation of costs associated with taking evidence out of court

af MADS CHRISTIAN SCHWABE

Kandidatspecialet behandler retsplejelovens § 343, stk. 3, som hjemler rettens kompetence til at fordele sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Kandidatspecialet består hovedsageligt af en systematisering af nyere retspraksis og er derved et udtryk for bestemmelsens aktuelle anvendelse. Afgørende for, om en part tilkendes sagsomkostninger, er, om den pågældende part har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Retten er tilbøjelig til at strække kriteriet ganske langt, hvorfor kandidatspecialet også indeholder en analyse af andre relevant hen-syn. Endvidere inddrages komparativ ret i form af norsk ret med henblik på at evaluere den danske bestemmelse. Afslutningsvist fremhæves kandidatspecialets vigtigste konklusioner.

Indholdsfortegnelse

ABSTRACT	2
1. INDLEDNING	3
1.1 PRÆSENTATION AF EMNET	3
1.2 PROBLEMFORMLERING	3
1.3 AFGRÆNSNING	3
1.4 BEGREBSFORKLARING	4
1.5 METODE OG STRUKTUR	4
2. ISOLERET BEVISOPTAGELSE, MED SÆRLIGT FOKUS PÅ UDVIKLINGEN I ANVENDELSEN AF RETSPLEJELOVENS § 343, STK. 3	6
2.1 HENSIGTEN MED RETSPLEJELOVENS § 343	6
2.3 ANVENDELSEN AF RETSPLEJELOVENS § 343, STK. 3 I PERIODEN EFTER 1980	6
2.4 DET FORMELLE OG MATERIELLE KRITERIUM	7
2.4.1 Det formelle kriterium	8
2.4.2 Det materielle kriterium	9
2.5 LOVÆNDRINGEN AF RETSPLEJELOVENS § 343, STK. 3	9
2.5.1 Fordelingsgrundlaget	9
2.5.2 Bedømmelsestemaet	10
2.6 OPSAMLING	11
3. ANALYSE AF AFGØRELSE AF AFSAGT I MEDFØR AF RETSPLEJELOVENS § 343, STK. 3	11
3.1 BEDØMMELSESTEMAET I PRAKSIS	11
3.1.1 Opsamling	13
3.2 SKØNSINDSTÆVNTES FAKTISKE INDSIGELSER	13
3.2.1 Skønsrekvirenten pålægges at betale sagsomkostninger	13
3.2.2 Skønsrekvirenten tilkendes sagsomkostninger	15
3.2.3 Opsamling	17
3.3 SKØNSINDSTÆVNTES JURIDISKE INDSIGELSER	17
3.3.1 Opsamling	20

3.4 ANDRE HENSYN.....	21
3.4.1 Myndighedsskøn.....	21
3.4.1.1 Overvejelser.....	21
3.4.2 Formuleringen af spørgsmål til skønsmanden.....	22
3.4.2.1 Overvejelser.....	22
3.4.3 Omkostningsafgørelser uden afholdt syn og skøn.....	22
3.4.3.1 Overvejelser.....	23
3.4.4 Hensynet til andre reglers formål.....	23
3.4.4.1 Overvejelser.....	25
3.4.5 Forudgående tilbud.....	25
3.4.5.1 Overvejelser.....	26
3.4.6 Fordeling af sagsomkostninger på baggrund af parternes forlig.....	26
3.4.6.1 Overvejelser.....	27
3.4.7 Opsamling.....	27
4. NORSK RET.....	27
4.1 INDLEDENDE.....	27
4.2 TVISTELOVENS § 28-5.....	27
4.3 LAGMANNSRETTENS KENDELSE, LF-2023-22669.....	28
4.4 EVALUERING AF RETSPLEJELOVENS § 343, STK. 3.....	29
4.5 OPSAMLING.....	31
5. KONKLUSION.....	32
6. LITTERATURFORTEGNELSE.....	33
6.1 LOVGIVNING, FORARBEJDER MV.....	33
6.2 LITTERÆRE VÆRKER.....	34
6.3 ARTIKLER OG PUBLIKATIONER.....	34
6.4 AFGØRELSESREGISTER.....	34
6.4.1 UGESKRIFT FOR RETSVÆSEN.....	34
6.4.2 FULDMÆGTIGEN.....	35
6.4.3 FORSIKRINGS- OG ERSTATNINGSRETTLIG DOMSSAMLING.....	35
6.4.4 NORSK RETSPRAKSIS.....	35

Abstract

The thesis aims to clarify the legal position of the Danish Courts' allocation of costs in cases associated with taking evidence out of court.

The first part of this thesis encompasses an introduction and a presentation of the topic. The second part presents the intention and purpose of Article 343 of the Danish Administration of Justice Act. This is followed by a description of the development in the criteria for allocating costs by article 343, paragraph 3 of the Danish Administration of Justice Act. The third part of the thesis encompasses a detailed analysis of decisions where the respondent has raised objections to the facts sought to be clarified in the expert report, and findings where the respondent's objections concern the claim, which are based on the expert report. Furthermore, it examines which other crucial considerations the court includes in its decisions of allocating costs.

The fourth part of the thesis compares Danish and Norwegian law. It can be deduced from the comparison that the Norwegian courts allocate costs based on a significant other assessment. Based on the comparison, an evaluation of article 343, paragraph 3 of the Danish Administration of Justice Act follows.

Finally, it is concluded that the respondent will not be awarded costs, if the objections are related to the claim based on the expert report. In the case of the respondent's objections concerning the facts sought clarified in the expert report, both the respondent and the party requesting the expert report can be awarded costs. This decision depends on which party has the best result in the expert report.

1. Indledning

1.1 Præsentation af emnet

Fordelingen af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse ses at adskille sig fra fordeling af sagsomkostninger i den almindelige retssagsproces. Sagsomkostninger har stor interesse for sagens involverede parter, hvorfor det synes både aktuelt og interessant at undersøge, hvordan retten fordeler sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse.

Retsplejelovens § 343, stk. 3 hjemler rettens kompetence til at fordele sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Bestemmelsen blev i 2014 ændret,¹ hvilket har påvirket retsstillingen for bestemmelsens anvendelse. Retspraksis er siden lovændringens ikrafttrædelse behandlet ved *Røddik* og *Mønstedts* artikel, *U 2017B.407*, hvor det blev anført, at retsstillingen var usikker. Sidenhen er mange kendelser afsagt i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Blandt andet kendelsen, *U 2021.4524 H*, afsagt den 17. august 2021, er særlig interessant, da kendelsen netop behandler spørgsmålet om fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse, men samtidig fraviges det sædvanlige bedømmelsestema. Ved rettens afgørelse om fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse har det vist sig afgørende, om skønsindstævnte gør faktiske eller juridiske indsigelser gældende.

Ovenstående har givet inspiration til nærværende kandidatspeciale.

1.2 Problemformulering

Formålet med kandidatspecialet er at klarlægge retsstillingen for, hvordan de danske domstole i sager om isoleret bevisoptagelse fordeler sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, herunder inddrage norsk ret med henblik på at evaluere bestemmelsen.

1.3 Afgrænsning

Retsplejelovens § 343 hjemler flere former for optagelse af bevis blandt andet vidneførelse, syn og skøn samt edition. Af hensyn til kandidatspecialets formål er behandlingen afgrænset til alene at behandle omkostningsafgørelser relateret til optagelse af bevis i form af isoleret bevisoptagelse.

Kandidatspecialet indeholder afgørelser fra perioden den 1. januar 1980 og frem til den 1. juni 2014. Denne periode vedrører indsættelsen af bestemmelsen i retsplejeloven i 1980² og frem til lovændringen i 2014.³ For denne periode er det enkelte særligt illustrative afgørelser, der er medtaget i kandidatspecialet. I kandidatspecialet skeles til *Røddik* og *Mønstedts* konklusioner og overvejelser om retstilstanden i artiklen, *U 2017B.407*, hvilket anvendes som sammenligningsgrundlag i relevant omfang. Det tilstræbes dog, at kandidatspecialet skal indeholde egne konklusioner samt overvejelser om retsstillingen på baggrund af udvalgt retspraksis for den ovenfor angivne periode.

¹ Lov 2014-06-25 nr. 737 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.

² Lov 1979-06-08 nr. 260 om ændring af retsplejeloven m.v.

³ Lov 2014-06-25 nr. 737 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.

For en god ordens skyld skal det bemærkes, at kandidatspecialet ikke beskæftiger sig med, hvilke udgifter der omfattes af begrebet, »sagsomkostninger«. Fastsættelsen af omkostningsbeløbet vil ligeledes ikke behandles. Hverken retsplejelovens § 343, stk. 3, eller dens forarbejder tager stilling til dette,⁴ hvorfor en besvarelse heraf ville kræve et omfattende arbejde, som ikke synes relevant for besvarelsen af kandidatspecialets problemformulering.

1.4 Begrebsforklaring

I kandidatspecialet anvendes begreberne »faktiske indsigelser« og »juridiske indsigelser«, selvom begreberne imidlertid ikke kan anses for at være fast forankret i den juridiske terminologi.

Begreberne er en viderefortolkning af de overvejelser, som beskrives af *Røddik og Mønsted*,⁵ og skal i nærværende kandidatspeciale forstås på nedenstående måde.

Skønsindstævntes *faktiske indsigelser* er de indsigelser, der direkte vedrører eller kan knyttes til de faktiske eller tekniske forhold, der er søgt belyst ved skønserklæringen. Det er således de situationer, hvor indsigelsen kan knyttes til sagens faktum. Skønsindstævntes faktiske indsigelser bevirker derfor, at der skabes usikkerhed omkring faktum.

Et illustrativt eksempel på en faktisk indsigelse kan være det tilfælde, hvor en bygherre har konstateret fysiske mangler på dennes ejendom, og herefter indstævner den pågældende håndværker, der har udført arbejdet med påstand om, at arbejdet ikke er udført fagmæssigt korrekt. Såfremt håndværkeren gør gældende, at arbejdet er udført fagmæssigt korrekt, angår indsigelsen skønserklæringen dvs. med andre ord faktum. Indsigelsen karakteriseres derfor som en faktisk indsigelse.

Skønsindstævntes *juridiske indsigelser* forstås som den type indsigelse, der vedrører det krav, som eventuelt støttes på skønserklæringen. Skønsindstævntes juridiske indsigelser medfører, at der skabes usikkerhed omkring, hvorvidt skønsrekvirenten i øvrigt har et retligt grundlag at gøre et krav mod skønsindstævnte gældende på.

Et klassisk eksempel på en juridisk indsigelse er det tilfælde, hvor skønsindstævnte gør gældende, at skønsrekvirenten, uanset konstateret fejl og mangler ved skønssforretningen, ikke kan gøre kravet gældende mod skønsindstævnte grundet forældelse.

1.5 Metode og struktur

Kandidatspecialet vil blive besvaret med den retsdogmatiske metode, hvor gældende ret vil beskrives, analyseres og systematiseres.⁶ Gældende ret (de lege lata) er et udtryk for det konsensusresultat inden for et juridisk område, som er fastlagt ved anvendelsen af retskilder og en retsdogmatisk analyse.⁷

Kandidatspecialet behandler retskilden lovgivning, hvilket primært kommer til udtryk ved anvendelsen af retsplejelovens § 343, stk. 3. Endvidere behandles lovforarbejder til retsplejelovens § 343, stk. 3, som ligeledes skal kategoriseres som en retskilde.⁸

⁴ Erik Hørlyck, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 264.

⁵ U 2017B.407, s. 410.

⁶ Jens Evald & Sten Schaumburg-Müller, Retsfilosofi, retsvidenskab & retskildelære, 1. udg., 2004, s. 210.

⁷ Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen, Retkilder og retsteorier, 5. udg., 2017, s. 30.

⁸ Mads Bryde Andersen, Ret & metode, 1. udg., 2002, s. 144.

Retslitteratur vil anvendes som fortolkningsbidrag i relevant omfang. Retslitteratur benyttes generelt i den juridiske argumentation, som argument eller bidrag til et argument. Retslitteraturen har i disse tilfælde samme virke som en retskilde, selvom det ikke kan karakteriseres som en bindende retskilde.⁹

Fundamental for kandidatspecialet er retskilden retspraksis. Retsspraksis kan karakteriseres som værende en retlig stillingtagen til et konkret foreliggende spørgsmål.¹⁰ Samtlige afgørelser siden lovændringen i 2014, som er fundet relevant for besvarelsen af problemformuleringen er medtaget i kandidatspecialet. De udvalgte afgørelser er ikke behandlet fuldt ud, men i et nødvendigt omfang. Desuden er der taget hensyn til domstolenes hierarki, der har stor betydning for afgørelsernes retskildeværdi.¹¹ Kendelser afsagt af landsretterne og Højesteret er derfor tillagt størst betydning for kandidatspecialets konklusioner.

Komparativ ret inddrages i form af norsk ret, eftersom dansk ret ofte kan sammenlignes hermed.¹²

Følgende udgør en beskrivelse af kandidatspecialets struktur:

Kandidatspecialets første del består af en introduktion, hvor emnet præsenteres og afgrænses.

Kandidatspecialets anden del består dels af en redegørelse af hensigten og formålet med systemet, isoleret bevisoptagelse, samt en redegørelse af udviklingen i anvendelsen af retsplejelovens § 343, stk. 3. Formålet hermed er at redegøre for, hvilke kriterier og hensyn, der tilhører retshistorien, samt hvilke der forsat har relevans for anvendelsen af bestemmelsen.

I kandidatspecialets tredje del, analyseres de afgørelser, hvor domstolene har fordelt sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Analysen udarbejdes med henblik på at klarlægge retsstillingen. Herved vil det undersøges, hvordan reglen anvendes i praksis. Derefter udarbejdes en kategorisering af afgørelser, hvor skønsindstævnte har gjort henholdsvis faktiske eller juridiske indsigelser gældende. Denne opdeling af retspraksis bidrager til en fremstilling af retstilstanden. Der vil dog være en væsentlig gråzone for så vidt angår de afgørelser, hvor indsigelsen ikke direkte fremgår af den pågældende kendelse eller indsigelsen falder uden for den nævnte opdeling. Disse afgørelser vil henføres under det begreb, hvor afgørelsen synes nærmest tilhørende. Derefter vil det undersøges, om der er andre hensyn, som er relevante og afgørende for domstolenes fordeling af sagsomkostninger.

I fjerde del inddrages komparativ ret. Med afsæt i den norske tvistelovs § 28-5 er formålet at undersøge forskelle og ligheder mellem dansk og norsk ret ved domstolenes fordeling af sagsomkostninger i forbindelse med isoleret bevisoptagelse. På baggrund af denne undersøgelse vil der udarbejdes en evaluering af retsplejelovens § 343, stk. 3.

Den femte og afsluttende del indeholder en konklusion, hvor kandidatspecialets problemformulering besvares.

⁹ Peter Blume, *Retssystemet og juridisk metode*, 4. udg., 2020, s. 192-193.

¹⁰ *Ibid.*, s. 190.

¹¹ Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen, *Retskilder og retsteorier*, 5. udg., 2017, s. 142.

¹² Jens Evald & Sten Schaumburg-Müller, *Retsfilosofi, retsvidenskab & retskildelære*, 1. udg., 2004, s. 208.

2. Isoleret bevisoptagelse, med særligt fokus på udviklingen i anvendelsen af retsplejelovens § 343, stk. 3

2.1 Hensigten med retsplejelovens § 343

Ved lov nr. 260 af 8. juni 1979 blev § 343 indsat i retsplejeloven med ikrafttrædelse den 1. januar 1980. Herved kunne retten tillade, at der optoges bevis, selv om dette ikke skete til brug for en verserende retssag.¹³

I betænkningen¹⁴ forud for indsættelsen af § 343 i retsplejeloven, blev det udtrykkeligt anført, at der ikke burde opstilles betingelser for tilladelse til bevisoptagelse, men det derimod var op til retten at tillade bevisoptagelse, hvis retten fandt det hensigtsmæssigt. Dette resulterede i, at isoleret bevisoptagelse blev tilladt i videre omfang efter den 1. januar 1980 end der tidligere var praksis for.¹⁵

En civil retssag er omkostningstung for sagens parter, særligt den tabende part. Det er derfor ikke altid i parternes interesse at søge en tvist løst ved domstolene, grundet udsigten til byrdefulde sagsomkostninger, hvorfor tvisten med fordel kan søges løst ved anvendelse af isoleret bevisoptagelse. Isoleret bevisoptagelse har ligeledes en positiv effekt på domstolssystemet, da det medvirker til, at antallet af retssager begrænses og herved letter domstolenes sagsbehandling.

Skønsbegæring imødekommes ud fra ovenstående hensyn, da det virker procesbesparende for både domstolene og sagens parter. Det procesbesparende aspekt består i, at parterne kan undgå at tvisten afgøres ved en civil retssag, men tvisten derimod løses på et tidligere stadie på baggrund af skønserklæringen og afsluttes forligsmæssigt eller skønsrekvirenten helt opgiver sit eventuelle krav.¹⁶

Et konkret eksempel, hvor Vestre Landsret imødekom skønsrekvirentens skønsbegæring er kendelsen *U 1982.462 V*. Landsretten anførte, at tilladelsen til bevisoptagelse blandt andet blev givet ud fra et procesbesparende hensyn.

En anden begrundelse for at imødekomme en begæring om isoleret bevisoptagelse fremgår af kendelsen *U 1983.786 V*. Det følger af landsrettens præmisser, at bevisoptagelsen blandt andet blev tilladt, grundet skønsrekvirenten ønskede at opnå vurdering af, om der var grundlag for at anlægge en retssag.

Ovennævnte præmisser går igen i nyere praksis,¹⁷ og må anses som legitime begrundelser for imødekommelse af skønsbegæring. Hensigten med isoleret bevisoptagelse er således at undgå en overflod af retssager, hvorfor der også er praksis for en bred adgang til isoleret bevisoptagelse.¹⁸

2.3 Anvendelsen af retsplejelovens § 343, stk. 3 i perioden efter 1980

Dette afsnit har til formål at belyse rettens anvendelse af retsplejelovens § 343, stk. 3 i årene efter bestemmelsen blev indsat i retsplejeloven. Der er taget udgangspunkt i artiklen, *U*

¹³ *Bernhard Gomard & Michael Kistrup, Civilprocessen*, 8. udg., 2020, s. 419.

¹⁴ Betænkning; 1973 nr. 698 om behandling af borgerlige sager, s. 127.

¹⁵ *Bernhard Gomard & Michael Kistrup, Civilprocessen*, 8. udg., 2020, s. 420.

¹⁶ *Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Den civile retspleje*, 5. udg., 2020, s. 543.

¹⁷ *U 2019.1153 Ø*.

¹⁸ *Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl., Den civile retspleje*, 5. udg., 2020, s. 544.

1986B.240, hvilket skaber en naturlig tidsmæssig begrænsning i omfanget af nedenstående redegørelse.

Inden den 1. januar 1980 var der principielt ikke hjemmel til at tilkende og pålægge en part sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse. Såfremt skønsforretningen ikke blev fulgt op af et sagsanlæg, blev sagen betragtet som værende afsluttet.¹⁹ Dette blev ændret ved indsættelsen af § 343 i retsplejeloven ved lov nr. 260 af 8. juni 1979, hvor § 343, stk. 3 havde følgende ordlyd: »Retten kan pålægge den part, der har ønsket beviset optaget at betale sagsomkostninger til modparten.«

Hørlyck udarbejdede i 1986 ovennævnte artikel²⁰ med henblik på at undersøge rettens anvendelse af retsplejelovens § 343, stk. 3. Retsplejelovens § 343 administreres af byretterne, hvor der i et betydeligt omfang blev udmeldt syn og skøn uden retssag. I den forbindelse havde Hørlyck forhørt sig hos byretterne om, hvordan § 343, stk. 3 blev anvendt i praksis. 59 byretter besvarede hans henvendelse, hvoraf 28 meddelte, at der ikke fandtes en praksis. Hørlyck antog, at dette formentlig var et udtryk for, at mange skønssager blev afsluttet uden en begæring om tilkendelse af sagsomkostninger.²¹

15 byretter oplyste, at omkostningsafgørelsen blev truffet på et formelt grundlag, hvilket betyder at selve udfaldet af skønserklæringen ikke var afgørende, men skønsværdien blev pålagt at betale omkostninger, når skønssagen ikke fulgtes op af en retssag.²²

14 byretter oplyste, at omkostningsafgørelsen blev truffet på grundlag af, hvilken part, der havde fået mest medhold i skønserklæringen – samme princip som retsplejelovens § 312, stk. 1. Fordelingen af sagsomkostninger blev herved afgjort på et materielt grundlag.²³

Den daværende retstilstand bar dermed præg af ikke at være ensartet.

Der var i retsplejelovens § 343 ikke fastlagt et kriterium for fordeling af sagsomkostninger, hvorfor Hørlyck anførte, at det måtte anses for mest korrekt at anvende retsplejelovens § 312, stk. 1 analogt. Afsluttende konkluderede Hørlyck, at retsstillingen på daværende tidspunkt kunne sammenfattes således, at der alene var grundlag for tilkendelse af sagsomkostninger til modparten, hvor skønserklæringen klart var gået skønsværdien imod. Retten måtte derfor foretage en vurdering af skønserklæringens indhold, og ikke blot træffe afgørelse på baggrund af det formelle kriterium.²⁴

2.4 Det formelle og materielle kriterium

Som det fremgår ovenfor, blev omkostningsafgørelserne i årene efter indsættelsen af § 343 i retsplejeloven truffet på forskelligt grundlag, henholdsvis et formelt og et materielt. Nedenstående afsnit indeholder en redegørelse af kriterierne, hvorefter det vil undersøges om kriterierne har betydning for den nuværende retstilstand.

¹⁹ Erik Hørlyck, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 257.

²⁰ U 1986B.240.

²¹ U 1986B.240, s. 241.

²² Se afsnit 2.4.1 om det formelle kriterium.

²³ Se afsnit 2.4.2 om det materielle kriterium.

²⁴ U 1986B.240, s. 243.

2.4.1 Det formelle kriterium

Hørlyck udtrykker det formelle kriterium på følgende måde: »Følges skønsforretningen ikke op af en retssag, pålægdes rekvirenten efter påstand at betale omkostninger uden at skønsforretningens resultat tillægges betydning.«²⁵

Det formelle kriteriums betydning kom til udtryk i Vestre Landsrets kendelse, *U 1993.535 V*.

U 1993.535 V: Kendelsen angik svigt af et ventilationsanlæg, hvorefter skønsrekvirenten indstævnedede hovedleverandøren, producenten, montøren og installatøren af anlægget. Med afsæt i skønserklæringen valgte skønsrekvirenten alene at anlægge sag mod hovedleverandøren, på trods af at skønsrekvirenten hævdede, at det ved skønsforretningen var klarlagt, at hver af de skønsindstævntes ydelser var behæftet med fejl eller farlige egenskaber, som forårsagede ventilationssvigt. Kæresagen angik alene fordelingen af sagsomkostninger imellem skønsrekvirenten og de tre øvrige skønsindstævnte, som ikke blev mødt med et efterfølgende sagsanlæg. Landsretten pålagde skønsrekvirenten at betale sagsomkostningerne til de tre øvrige skønsindstævnte. Af Vestre Landsrets kortfattede begrundelse fremgår følgende: »Det er ved bedømmelsen tillige taget i betragtning, at disse ikke har haft lejlighed til under sædvanlig bevisførelse, herunder vidneforklaring af ansatte hos producent, leverandør og installatører, at underbygge deres standpunkter.«²⁶

Landsretten synes herved at tillægge det betydning, at de øvrige skønsindstævnte ikke havde mulighed for at få tvisten afgjort ved en almindelig civil retssag. Det kan herved udledes, at retten fordelte sagsomkostningerne på et formelt grundlag, eftersom skønssagen ikke blev fulgt op af en retssag. Som læser af kendelsen sidder man med fornemmelsen af, at landsretten ikke brød sig om, at skønsrekvirenten ”skød med spredde hagl” og indstævnedede fire mulige modparter til en sag om isoleret bevisoptagelse, hvorefter skønsrekvirenten kun anlagde retssag mod én af de skønsindstævnte. Denne begrundelse synes ikke at berettige rettens fordeling af sagsomkostninger som sket. Det er da også anført i litteraturen, at det formelle kriterium anses som stridende med de hensyn, der ligger bag reglen i retsplejelovens § 343, hvor det er hensigten med reglen, at der skal være nogenlunde fri adgang til bevisoptagelse uden anlagt retssag.²⁷

Det kan lægges til grund, at fordelingen af sagsomkostninger ikke længere kan ske på baggrund af det formelle kriterium,²⁸ da kriteriets selvstændige betydning synes fraveget ved Højesterets afgørelse, *U 2001.2371 H*.

U 2001.2371 H: Kendelsen angik en køber af fast ejendom, som rekvirerede syn og skøn uden anlagt retssag. Køberen af ejendommen indstævnedede sælgeren og den bygningsagkyndige, der havde undersøgt huset. På baggrund af skønserklæringen anlagde skønsrekvirenten alene retssag mod sælgeren. Den bygningsagkyndige påstod sig tilkendt sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3 med den begrundelse, at den bygningsagkyndige ikke blev mødt med et sagsanlæg. Både byretten og landsretten pålagde den bygningsagkyndige, at betale sagsomkostninger til skønsrekvirenten, med den begrundelse, at det ikke kunne udelukkes at ejendommen var behæftet med mangler, der kunne begrunde krav over for den bygningsagkyndige. Højesteret stadfæstede kendelsen og bemærkede følgende: »Det forhold, at Mette Rasmussen Etienne og David Etienne som skønsrekvirenter har valgt ikke at anlægge retssag

²⁵ Erik Hørlyck, *Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse*, 6. udg., 2020, s. 259.

²⁶ *U 1993.535 V*, s. 536.

²⁷ *U 1986B.240*, s. 242.

²⁸ *Lindencrone og Werlauff*, *Dansk retspleje*, 8. udg., 2020, s. 164.

mod O.B.H. Ingeniørservice A/S, kan ikke i sig selv begrunde, at de pålægges at betale omkostninger til selskabet. «²⁹

Det blev herved tydeliggjort, at det formelle kriterium ikke i sig selv kan danne grundlag for fordelingen af sagsomkostninger. Det er tværtimod det materielle kriterium, retten skal anvende ved fordelingen af sagsomkostninger. Det formelle kriterium har fortsat en vis betydning, da det kan indgå som *et element* i rettens samlede vurdering ved fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse.³⁰

2.4.2 Det materielle kriterium

Det materielle kriterium bygger på princippet i retsplejeloven § 312, stk. 1, hvorefter sagsomkostninger fordeles på baggrund af udfaldet af skønserklæringen. Det afgørende er således, hvilken part der kan anses for vinderen af bevisoptagelsen.

Det materielle kriterie kan illustreres ved kendelsen *U 1987.362 V*.

U 1987.362 V: Kendelsen angik en tvist om mangler ved fast ejendom. Køberen af ejendommen, skønsrekvirenten, anmodede om isoleret bevisoptagelse og indstævnedede sælgeren. På baggrund af udfaldet af syns- og skønforretningen fandt landsretten, at det ikke kunne udelukkes, at ejendommen var behæftet med faktiske mangler, der kunne begrunde et krav overfor skønsindstævnte. Landsretten fandt derfor, at det ikke kunne pålægges skønsrekvirenten at betale sagsomkostninger til skønsindstævnte.

Omkostningsafgørelsen blev derved afgjort på et materielt grundlag, da udfaldet af skønserklæringen dannede grundlag for rettens fordeling af sagsomkostninger.

Det materielle kriterium blev tilsluttet af Højesteret ved kendelsen *U 2001.2371 H*.³¹ Højesteret har i nyere kendelser³² henvist til *U 2001.2371 H* i kendelsernes fodnote, hvorfor kendelsen til stadighed har betydning for retsstillingen. Fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse skal således fortsat ske ved anvendelse af det materielle kriterium.

2.5 Lovændringen af retsplejelovens § 343, stk. 3

Nærværende afsnit indeholder en beskrivelse af lovændringen af retsplejelovens § 343, stk. 3 i 2014.³³

2.5.1 Fordelingsgrundlaget

Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager aflagde den 18. december 2013 en rapport, som indeholdt en række anbefalinger blandt andet, at retsplejelovens § 343, stk. 3 burde ændres. Baggrunden herfor var, at udvalget fandt, at isoleret bevisoptagelse blev anvendt for lidt i praksis.³⁴

²⁹ *U 2001.2371 H*, s. 2371.

³⁰ *U 2017B.407*, s. 411.

³¹ Erik Hørlyck, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 259.

³² *U 2017.63 H* og *U 2021.4524 H*.

³³ Lov 2014-06-25 nr. 737 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.

³⁴ *Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager*, Bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved Domstolene, 18. december 2013, s. 71.

Det fremgår af rapporten, at udvalget overvejede flere mulige ændringer. Udvalget var ikke af den opfattelse, at stk. 3 skulle ændres med henblik på at begrænse muligheden for at pålægge skønsrekvirenten at betale sagsomkostninger til modparten.³⁵ Udvalget overvejede derimod at ændre bestemmelsen, således at der blev indført hjemmel til også at kunne pålægge modparten at betale sagsomkostninger til skønsrekvirenten. Forinden lovændringen i 2014 kunne skønsindstævnte ikke pålægges at betale sagsomkostninger til skønsrekvirenten, uanset udfaldet af den isolerede bevisoptagelse. Denne overvejelse blev taget til følge og ved lov nr. 737 af 25. juni 2014 fik retsplejelovens § 343, stk. 3 følgende ordlyd: »Retten træffer bestemmelse om betaling af omkostningerne ved bevisoptagelsen, medmindre parterne har aftalt andet.«

Bestemmelsen hjemler, at parterne indbyrdes kan aftale fordelingen af sagsomkostninger, eller en part kan begære, at retten skal træffe bestemmelse om fordeling af sagsomkostninger.³⁶ Fordelingsgrundlaget blev herved ændret, eftersom retten, som beskrevet ovenfor, fik hjemmel til både at tilkende skønsrekvirenten og skønsindstævnte sagsomkostninger.

Denne formulering hjemler også, at sagsomkostningerne kan fordeles mellem flere skønsindstævnte.³⁷ I kendelsen, *U 2011.3271 Ø*, ophævede landsretten byrettens kendelse, da byretten havde pålagt skønsindstævnte at betale dele af sagsomkostningerne, hvilket der ikke var hjemmel til. Kendelsen er således et udtryk for retshistorie.³⁸

2.5.2 Bedømmelsestemaet

Det er i forarbejderne til lovændringen undersøgt, om det er muligt at udlede, hvilket bedømmelsestema retten skal anvende ved fordelingen af sagsomkostningerne.

Det førømtalte materielle kriterium synes at komme til udtryk i forarbejderne til bestemmelsen: »*Det forudsættes, at retten i forbindelse med omkostningsfastsættelsen bl.a. inddrager, hvilken part der har fået medhold i forhold til resultatet af bevisførelsen.*«³⁹

Lovgiver har i tråd med retspraksis som udgangspunkt fastlagt ovenstående bedømmelsestema. Det kan derfor lægges til grund, at princippet i retsplejelovens § 312, stk. 1 fortsat skal anvendes analogt. På baggrund af forarbejderne synes det dog vanskeligt at fastlægge en fuldstændig ramme for omfanget af rettens bedømmelsestema. Det anføres i litteraturen, at retten skal træffe afgørelse om fordelingen af sagsomkostninger uden at tage hensyn til, hvad resultatet af en eventuelt senere retssag ville blive.⁴⁰

Det kan overvejes, om det er problematisk at samme bedømmelsestema, som der ligeledes gælder for fordeling af sagsomkostninger ved civile retssager, anvendes inden for dette område, da en skønserklæring ikke kan siges at have karakter af en dom.⁴¹ Denne eventuelle problematik synes imødekommet ved, at en omkostningsafgørelse i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3 kun er af foreløbig karakter, såfremt skønssagen følges op af en retssag. Dette er således en

³⁵ *Ibid.*, s. 73.

³⁶ Folketingstidende 2013-14, tillæg A, lovforslag nr. L 178 af 9. april 2014, s. 120.

³⁷ *U 2016.324 Ø*.

³⁸ *Lindencrone og Werlauff*, Dansk retspleje, 8. udg., 2020, s. 164.

³⁹ Folketingstidende 2013-14, tillæg A, lovforslag nr. L 178 af 9. april 2014, s. 120.

⁴⁰ *Bernhard Gomard & Michael Kistrup*, Civilprocessen, 8. udg., 2020, s. 422.

⁴¹ *Erik Hørlyck*, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 258.

sikkerhed, vinderen af den efterfølgende retssag har, da spørgsmålet om sagsomkostninger herved vil revurderes i henhold til retsplejelovens § 312, stk. 1.⁴² Vinderen af omkostningsafgørelsen i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3 kan derfor blive pålagt at tilbagebetale og erstatte de tilkendte sagsomkostninger, såfremt modparten vinder den efterfølgende retssag.⁴³

2.6 Opsamling

Hensigten med isoleret bevisoptagelse er at aflaste domstolene, da en skønserklæring i mange tilfælde kan føre til en løsning af parternes tvist uden anlæg af retssag. I årene efter indsættelsen af § 343 i retsplejeloven blev sagsomkostninger fordelt på baggrund af et formelt og materielt kriterium. Det materielle kriterium er sidenhen blevet tilsluttet af Højesteret og efterfølgende fastlagt i forarbejderne til den nugældende bestemmelse. Omkostningsafgørelser skal således afgøres på baggrund af det materielle kriterium, hvor bedømmelsestemaet angår, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.

3. Analyse af afgørelser afsagt i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3

Kandidatspecialets tredje del indeholder en analyse af rettens fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse. I afsnit 3.1 behandles det ovenfor omtalte bedømmelsestema ved analyse af retspraksis. Afsnit 3.2 og 3.3 udgør en kategorisering og analyse af kendelser, hvor skønsindstævnte har gjort henholdsvis faktiske og juridiske indsigelser gældende. Kategoriseringen udarbejdes med det formål at udlede, hvordan retten fordeler sagsomkostninger i de sager, hvor skønsindstævnte gør henholdsvis faktiske eller juridiske indsigelser gældende. Afsnit 3.4 består i en analyse af de afgørelser, hvor andre hensyn har været afgørende for rettens fordeling af sagsomkostninger.

3.1 Bedømmelsestemaet i praksis

Ved ovenstående redegørelse af forarbejderne til retsplejelovens § 343, stk. 3, er det klarlagt, at rettens bedømmelsestema ved fordeling af sagsomkostninger som udgangspunkt består i en vurdering af, hvilken part der kan anses for at have fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Det er således vinderen af bevisførelsen, der tilkendes sagsomkostninger. Dette afsnit indeholder en undersøgelse af, hvordan bedømmelsestemaet anvendes i praksis. Formålet hermed er at udlede, hvad der kræves, før at retten vurderer, at den ene part har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.

Om en part anses for at have fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen, afhænger af, hvorvidt skønsrekvirenten får medhold i de stillede spørgsmål til skønsmanden. Spørgsmålet belyses ved kendelserne, jf. *U 2016.1318 V* og *FM 2017.98 V*.

U 2016.1318 V: Sagen angik mangler ved et lejemål. Lejeren indstævnedede udlejereren, hvor grundlaget for begæringen var, om der kunne konstateres skimmelsvamp. I landsrettens begrundelse inddragede landsretten bemærkningerne til lovforslag nr. 178 af 9. april 2014. Landsretten foretog dermed en vurdering af, hvilken part der ansås for at have fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Landsretten fandt, at skønsrekvirentens formål med den isolerede bevisoptagelse var at få vurderet, om der kunne konstateres skimmelsvamp i lejemålet. Skønsmanden konstaterede skimmelsvamp i lejemålet, hvilket resulterede i, at skønsrekvirenten fik medhold i de stillede spørgsmål til skønsmanden. Landsretten fandt på denne baggrund, at

⁴² *Ibid.*, og *U 2018.611 V*, s. 612.

⁴³ *U 2021.1052 V*.

skønsrekvirenten fik medhold i resultatet af bevisførelsen, hvorfor skønsindstævnte blev pålagt at betale sagsomkostninger.

Det kan således udledes, at skønsrekvirenten anses for at være vinderen af skønsforretningen, såfremt skønsrekvirenten enten får medhold eller i det væsentligste får medhold i de til skønsmanden, stillede spørgsmål, jf. også *U 2017.377 V*.

FM 2017.98 V: I denne afgørelse havde skønsrekvirenten kun i et begrænset omfang fået medhold ved skønsmandens besvarelse af de stillede spørgsmål. Landsretten fandt på den baggrund, at skønsindstævnte i det væsentligste havde fået medhold ved bevisoptagelsen, hvorfor skønsrekvirenten blev pålagt at betale sagsomkostninger. Det var således ikke tilstrækkeligt, at skønsrekvirenten kun i begrænset omfang havde fået medhold i spørgsmålene.

Der er i retspraksis udviklet et kriterie, som retten anvender som målestok, ved vurderingen af, om en part har fået mest medhold.

Hørlyck beskriver, at det for spørgsmålet, om en part har »fået medhold« ved skønsforretningen ikke er afgørende, om parten kan vinde en efterfølgende retssag, men alene om skønserklæringen »udelukker« dette.⁴⁴ Spørgsmålet behandles nedenfor.

U 2020.1079 V omhandlede en tvist mellem et forsikringsselskab og et nedbrydningsfirma. En forsikringstager havde parkeret sin bil i nærheden af en container, hvor nedbrydningsfirmaets ansatte deponerede affald, hvilket resulterede i, at bilen blev tildækket af støv. Bilen blev renset og det viste sig, at der var kommet små pletter i lakken, som ikke kunne afrenses. Forsikringsselskabet dækkede skaden og indstævnedede herefter nedbrydningsfirmaet, da det var deres opfattelse, at skaden var forårsaget af basisk støv. På baggrund af skønserklæringerne kunne det ikke entydigt fastslås, hvad der var skadeårsagen til lakskaden, men der blev peget på det basiske støv, som en mulig årsag.

Landsretten fandt, at det på baggrund af skønserklæringerne »ikke kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende« overfor nedbrydningsfirmaet. Nedbrydningsfirmaet blev pålagt at betale sagsomkostninger til forsikringsselskabet. Det forhold, at det basiske støv alene var en mulig skadesårsag, var således tilstrækkeligt til, at retten vurderede, at skønsrekvirenten havde fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.

Præmissen »ikke udelukkes, at der kan gøres et krav gældende« er særdeles velkendt og et udtryk for et fast bedømmelsestema,⁴⁵ jf. bl.a. *U 2018.3661 V*, *U 2019.1247 H*, *FM 2021.2 Ø* og *U 2022.1095 V*.

Torp anfører, at landsretten i nærværende afgørelse strakte kriteriet ganske langt.⁴⁶ Selvom der var betydelig usikkerhed, om det basiske støv var skadesårsagen til skaderne på bilen, var dette tilstrækkeligt til, at skønsrekvirenten blev tilkendt sagsomkostninger.

Det kan udledes af kendelsen, at der ikke stilles store krav til skønsrekvirentens dokumentation for at kunne gøre et krav gældende på baggrund af skønserklæringen. Det er således tilstrækkeligt, at det ikke kan udelukkes, at der kan gøres et krav gældende. Denne retstilling synes særlig fordelagtig for skønsrekvirenten. Der ses dog tilfælde i praksis, hvor retten vurderer, at skønsrekvirenten ikke har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen, selvom det »ikke

⁴⁴ *Erik Hørlyck*, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 259.

⁴⁵ *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2022, s. 171.

⁴⁶ *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2021, s. 187.

kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende«. Dette illustreres ved følgende afgørelser:

FM 2022.108 V: Sagen angik, om noget savsmuldsmateriale havde selvantændt og været skyld i en brand. Dette skulle afklares ved isoleret bevisoptagelse, hvor skønsmanden vurderede, at det var hypotetisk sandsynligt, at branden var opstået som følge af selvantændelse. Skønsmanden kunne imidlertid ikke fastslå en konkret årsag til branden. Uanset det ikke kunne udelukkes, at der kunne rettes et krav imod skønsindstævnte på baggrund af skønserklæringen, fandt retten, at ingen af parterne kunne anses for at have fået mest medhold i forbindelse med skønserklæringen. Landsretten fandt, at hver part skulle bære egne omkostninger forbundet med den isolerede bevisoptagelse.

Det kan udledes, at skønsrekvirenten ikke ansås for at have fået mest medhold i skønsforretningen på trods af, at det ikke kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende på baggrund af skønserklæringen, da det i skønserklæringen alene var vurderet som hypotetisk sandsynligt, at branden var opstået som følge af selvantændelse. Skønserklæringens usikre resultat var således årsag til, at skønsrekvirenten ikke blev tilkendt sagsomkostninger.

FM 2021.2 Ø angik en forsikringskade på en ejendom, hvor formålet med den isolerede bevisoptagelse var at få afklaret omfanget af udbedringen og udgifterne forbundet hertil. Sagens parter var således forsikringstageren og forsikringsselskabet. Forsikringsselskabet gjorde gældende, at en del af skønsmandens opgjorte udbedringsarbejder ikke var omfattet af dækningspligten. Skønsmanden havde således taget stilling til forhold, der ikke var omfattet af parternes tvist. Landsretten fandt, at det ikke på forhånd kunne anses for udelukket, at en del af eller alle disse udbedringsarbejder var omfattet af dækningspligten. Det kunne således ikke udelukkes, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende. På trods af dette vurderede landsretten, at dette ikke var tilstrækkeligt til, at skønsrekvirenten kunne anses for at have fået mest medhold i bevisoptagelsen. Parterne skulle hver især bære halvdelen af sagsomkostningerne.

U 2018.2857 Ø: I denne kendelse fandt landsretten, at det efter skønserklæringerne ikke kunne udelukkes, at ejendommen var behæftet med mangler, der kunne begrunde et krav over for skønsindstævnte. Samtidig fremgik det, at skønsrekvirenten kun havde fået medhold i enkelte af de under syn- og skønsforretningen behandlede spørgsmål. Der var således ingen af parterne der havde fået mest medhold, hvorfor landsretten fandt, at parterne hver især skulle betale halvdelen af sagens omkostninger.

3.1.1 Opsamling

Det kan lægges til grund, at udgangspunktet for rettens afgørelse af, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen, afhænger af, om skønsrekvirenten har fået medhold i hovedparten af spørgsmålene stillet til skønsmanden. Retten anvender endvidere kriteriet »*det kan ikke kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende*«. Retten strækker kriteriet ganske langt, hvilket er til skønsrekvirentens fordel, men der ses dog at være en grænse.

3.2 Skønsindstævntes faktiske indsigelser

Det vil nedenfor undersøges, hvordan retten fordeler sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse, når skønsindstævnte gør faktiske indsigelser gældende.

3.2.1 Skønsrekvirenten pålægges at betale sagsomkostninger

Nedenstående afgørelser belyser de sager, hvor skønsrekvirenten pålægges at betale sagsomkostninger.

U 2017.63 H vedrørte en vandindtrængning på en ejendom. Ejendommens ejere anmodede om isoleret bevisoptagelse med henblik på at få vurderet, om kommunen var ansvarlig for vandindtrængningen. Efter to skønserklæringer opgav ejendommens ejer at anlægge sag mod kommunen. Både byretten og landsretten pålagde ejendommens ejere at betale sagens omkostninger. I kæresagen gjorde skønsrekvirenten blandt andet gældende, at det på baggrund af skønserklæringerne ikke kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende. Skønsindstævnte gjorde gældende, at der ikke var fremkommet oplysninger om forhold, som skønsindstævnte var ansvarlig for. Endvidere gjorde skønsindstævnte gældende ikke at være rette sagsøgte.

Selvom indsigelserne umiddelbart synes at indeholde et juridisk element, er der dog ikke tale om en juridisk indsigelse. Det var netop skønsrekvirentens formål med skønserklæringen at undersøge, om der var et ansvarsgrundlag for kommunen. Indsigelserne knyttede sig derfor til skønserklæringen, hvorfor indsigelserne karakteriseres som faktiske.

Røddik og Mønsted anfører også, at kernen i sagen var en vurdering af faktum, som blev udlagt i skønserklæringen.⁴⁷

Højesteret fandt, at der ved de gennemførte syn og skøn ikke fremkom forhold, som skønsindstævnte kunne gøres ansvarlig for. Højesteret stadfæstede landsrettens afgørelse, således skønsrekvirenten skulle betale sagens omkostninger. Skønsindstævntes faktiske indsigelser fik dermed betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger. Skønsrekvirenten anlagde ikke sag mod skønsindstævnte på grundlag af skønserklæringerne, hvilket formentlig også indgik som et element i Højesterets samlede bedømmelse.

FM 2021.19 V: Sagen omhandlede isoleret bevisoptagelse vedrørende fugt og skimmelsvamp i en ejerlejlighed. Ejeren af lejligheden havde konstateret fugtproblemer, hvilket blev undersøgt af en sagkyndig, som vurderede, at skimmelsvampen muligvis stammede fra en tidligere fugtskade. Herefter pågik der en dialog mellem parterne, men det lykkedes imidlertid ikke parterne at nå til enighed om en løsning af problemet. Ejeren fremsatte et krav på kr. 90.000 til udbedring af problemerne. Ejerforeningen krævede en specifikation af beløbet, hvilket ejeren ikke imødekom. Ejeren indstævnedes herefter ejerforeningen. Skønsmanden konstaterede mangler, men vurderede omkostningerne til udbedring ville være kr. 10.000. Byretten pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostningerne. Skønsindstævnte kærede kendelsen og gjorde i kæresagen følgende faktiske indsigelser gældende: »Skønserklæringen har påvist, at omkostningerne ved udbedring af problemerne med fugt og skimmelsvamp i A's lejlighed var langt mindre, end han har påstået. Det er ikke dokumenteret, at en tilsidesættelse af ejerforeningens vedligeholdelsespligt skulle være årsag til problemerne. Forekomsten af skimmelsvamp kan primært lokaliseres til ældre, indvendige gardinkasser af spånplade, og dem var det skønsrekvirentens eget ansvar som ejer af lejligheden at få udskiftet.«⁴⁸ Landsretten fandt, at der på baggrund af skønserklæringens indhold kunne konstateres fejl og mangler, og det på baggrund af skønsmandens vurderinger ikke kunne udelukkes, at ejeren vil kunne gøre et ansvar gældende over for skønsindstævnte. Landsretten forholdt sig til skønsindstævntes indsigelse, da det blev tillagt betydning, at udbedringsomkostningerne var langt mindre end skønsrekvirenten havde påstået. Efter en samlet vurdering fandt landsretten, at skønsindstævnte måtte anses for at have fået mest medhold i resultatet af den isolerede bevisoptagelse, hvorfor skønsrekvirenten

⁴⁷ U 2017B.407, s. 410.

⁴⁸ FM 2021.19 V.

måtte afholde omkostninger til retsafgift og skønsmandens honorar. Parterne skulle hver især afholde egne udgifter til advokatbistand.

Det kan udledes af kendelsen, at det for skønsindstævnte, kan være værd at italesætte, hvordan erklæringens indhold tager sig ud i forhold til parternes kommunikation forud for sagen.⁴⁹

3.2.2 Skønsrekvirenten tilkendes sagsomkostninger

Dette afsnit indeholder en analyse af de afgørelser, hvor skønsrekvirenten tilkendes sagsomkostninger trods skønsindstævntes faktiske indsigelser.

Retten forholder sig til skønsindstævntes faktiske indsigelser, men på trods af disse tilkendes skønsrekvirenten sagsomkostninger i afgørelserne.

FM 2018.225 V: Kendelsen angik fordelingen af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Ved syn og skøn blev der konstateret et osmoseangreb på den pågældende båd. Byretten fandt derfor, at skønsrekvirenten i det væsentligste havde fået mest medhold i skønsforretningen, hvorfor skønsindstævnte blev pålagt at betale sagsomkostninger. Skønsindstævnte gjorde i kæresagen gældende, at tvisten ikke omhandlede, hvorvidt der kunne konstateres et osmoseangreb på båden. Skønsindstævnte gjorde gældende, at skønsforretningen angik, hvorvidt skønsindstævnte var skyldt i osmoseangrebet, og om skønsindstævnte var bekendt med osmoseangrebet. Indsigelsen vedrørte dermed skønserklæringen og karakteriseres som en faktisk indsigelse. På trods af skønsindstævntes indsigelse angående skønstemaet kan det lægges til grund, at skønstemaet angik, om der kunne konstateres et osmoseangreb eller ej. Eftersom der kunne konstateres et osmoseangreb, fandt byretten, at skønsrekvirenten i det væsentligste havde fået medhold i forbindelse med skønsforretningen. Byretten lagde endvidere til grund, at det ikke på forhånd kunne udelukkes, at der var et retligt grundlag for, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende. Landsretten stadfæstede byrettens afgørelse og pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostninger, på trods af dennes faktiske indsigelser.

U 2018.3661 V: Denne kendelse vedrørte et fejlagtigt oplyst boligareal i en salgsoptilling, da en del af ejendommen ikke var godkendt til beboelse. Køberen af ejendommen, skønsrekvirenten, anmodede om isoleret bevisoptagelse og indstævnedede ejendomsmægleren. Der blev gennemført to skønsforretninger ved to forskellige skønsmænd. Skønstemaet angik en vurdering af, om skønsindstævnte havde begået faglige fejl i forbindelse med salget af ejendommen og hvad denne fejl havde kostet. Skønserklæringerne indeholdt tre forskellige opgørelser af omkostningerne som følge af fejlen. Skønsindstævnte argumenterede på baggrund af den ene skønserklæring, at den fejlagtige arealangivelse havde medført, at ejendommens værdi var kr. 17.000 lavere end udbudsprisen. Indsigelsen angik dermed de forhold, der var søgt belyst ved skønserklæringen, hvorfor der er tale om en faktisk indsigelse. Skønsindstævnte gjorde gældende, at den faglige fejl var af ubetydelig karakter grundet den ubetydelige værdiforringelse. Indsigelsen skabte en tilstrækkelig grad af usikkerhed, således byretten fandt, at skønsrekvirenten ikke havde sandsynliggjort, at den fejlagtige arealangivelse havde haft væsentlig indflydelse på fastsættelsen af ejendommens værdi. Skønsrekvirenten blev pålagt at betale sagsomkostningerne. Anerledes lagde landsretten vægt på, at skønsrekvirenten havde oplyst, at denne ville anlægge retssag mod skønsindstævnte med påstand om betaling af kr. 385.700. Dette beløb havde den anden skønsmand opgjort som værende omkostningerne til, at få den resterende del af ejendommen godkendt til beboelse. Landsretten bemærkede, at det ikke kunne udelukkes, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende på baggrund af den fejlagtige oplysning

⁴⁹ *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2021, s. 188.

i salgsoptstillingen, hvorfor skønsrekvirenten måtte anses for at have fået mest medhold i resultatet af bevisoptagelsen.

Skønsindstævnte blev dermed pålagt at betale sagsomkostningerne, selvom skønsindstævnte havde gjort faktiske indsigelser gældende. Landsretten kom formentlig frem til dette resultat, da landsretten vurderede, at det netop ikke kunne udelukkes, at der kunne gøres et krav gældende, eftersom der fremgik tre forskellige opgørelser af skønserklæringerne. Præmissens betydning synes herved tydeligt illustreret.

Kendelsen, *U 2020.1019 V*, er behandlet i kandidatspecialets afsnit 3.1, hvorfor kendelsen i nærværende afsnit ikke gengives i samme omfang.

U 2020.1079 V: Skønsindstævnte gjorde følgende indsigelse gældende i kæreskriftet: »*Skønserklæringerne opregner forskellige mulige skadesårsager, men at der ingen konklusioner er om årsagen til skaderne udover, at bilen er blevet fejlagtigt poleret, og det har H A/S ikke haft noget at gøre med. Pensam Forsikring A/S, som er skønsrekvirent, har derfor ikke løftet bevisbyrden for, at der er årsagssammenhæng mellem parkering af bilen ved siden af H A/S' container og skader på bilen.*«⁵⁰ Der er således tale om en faktisk indsigelse, da indsigelsen angår de faktiske forhold, som var søgt belyst ved skønserklæringen. På trods af indsigelsen, blev skønsindstævnte pålagt at betale sagsomkostninger.

U 2022.1095 V angik mangler ved fast ejendom. En ejendom var netop opført af et murerfirma, hvor der, som led i salget af ejendommen blev udarbejdet en tilstandsrapport af en byggesagkyndig. I forbindelse med handlen blev der tegnet en ejerskifteforsikring. Efter overtagelsen anmeldte køber flere dækningsberettigede skader til ejerskifteforsikringsselskabet. Ejerskifteforsikringsselskabet indstævnedes den byggesagkyndige, da det var ejerskifteforsikringsselskabets opfattelse, at den byggesagkyndige havde begået faglige fejl ved udarbejdelsen af tilstandsrapporten. Den byggesagkyndige adciterede herefter et arkitektfirma. Spørgsmålet om fordeling af sagsomkostninger mellem den byggesagkyndige og arkitektfirmaet behandles ikke yderligere i nærværende kandidatspeciale. Den byggesagkyndige gjorde gældende, at manglerne ved ejendommen var opstået som følge af, at arkitektfirmaet ikke havde udført projektering i overensstemmelse med projektmaterielet. Indsigelsen angik derved de faktiske forhold, der var søgt belyst ved skønserklæringen. Skønsmandens besvarelse af spørgsmål 2 var særlig central, hvoraf det blandt andet fremgik: »*UN. Der er konstateret fugtskjolder på vægge og lofter i garagen, særligt mod nord og vestsiden ses tegn på vedvarende eller periodevis opfugtninger. ... Note: Forholdet bør undersøges nærmere eksempelvis ved en destruktiv undersøgelse af de ikke tilgængelige bygningsdele.*«⁵¹ Byretten havde ved deres kendelse lagt vægt på, at den byggesagkyndige ikke kunne konstatere manglerne ved udarbejdelsen af tilstandsrapporten, eftersom dette krævede en destruktiv undersøgelse, hvilket en byggesagkyndig ikke har pligt til. Byretten pålagde derfor skønsrekvirenten at betale sagsomkostningerne. Landsretten lagde modsat til grund, at den byggesagkyndige i tilstandsrapporten burde have noteret, at der var forhold, der skulle undersøges nærmere. Dette var ikke sket, hvorfor landsretten fandt, at skønserklæringen støttede skønsrekvirentens synspunkter om, at der var begået faglige fejl. Det kunne derfor ikke udelukkes, at skønsrekvirenten som følge heraf kunne gøre et krav gældende mod den skønsindstævnte. Landsretten ændrede byrettens afgørelse, og pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostningerne.

⁵⁰ *U 2020.1079 V*, s. 1080.

⁵¹ *U 2022.1095 V*, s. 1097.

3.2.3 Opsamling

Det kan lægges til grund, at retten foretager en prøvelse af skønsindstævntes faktiske indsigelser. På trods af skønsindstævnte gør faktiske indsigelser gældende, ses retten i hovedparten af afgørelserne at pålægge skønsindstævnte at betale sagsomkostninger, da det i retspraksis er sjældent, at skønsindstævntes faktiske indsigelser skaber en tilstrækkelig grad af usikkerhed, således skønsindstævnte anses for at have fået mest medhold. Det er dog ikke helt umuligt, at skønsrekvirenten, på baggrund af skønsindstævntes faktiske indsigelser, pålægges at betale sagsomkostninger. Ved fordeling af sagsomkostninger benytter retten kriteriet »*det kan ikke udelukkes, at der kan gøres et krav gældende*,« som i praksis strækkes ganske langt. Kriteriet synes derfor at være til skønsrekvirentens fordel, da det i de fleste tilfælde ikke er vanskeligt for skønsrekvirenten at overbevise retten om, at det ikke kan udelukkes, at der kan gøres et krav gældende mod skønsindstævnte. Med andre ord pålægges skønsrekvirenten kun at betale sagsomkostninger i tilfælde af, at retten på baggrund af skønsindstævntes faktiske indsigelser og skønserklæringens indhold finder, at der ikke kan gøres et krav gældende.

3.3 Skønsindstævntes juridiske indsigelser

Ved analyse af nedenstående afgørelser undersøges det, om skønsindstævntes juridiske indsigelser har betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse.

Røddik og Mønsted anfører, at en egentlig prøvelse af det retlige ansvarsgrundlag vil være uhensigtsmæssig, da den efterfølgende retssag herved kan risikere at blive ”forhåndsafgjort.” En sådan prøvelse ville også være i strid med intentionerne bag lovændringen i 2014.⁵² Udgangspunktet må derfor være, at retten ikke skal foretage en prøvelse af skønsindstævntes juridiske indsigelser, da disse bør behandles ved en eventuel efterfølgende retssag.

Lindencrone og Werlauff anfører, at skønsindstævntes juridiske indsigelser, f.eks. forældelse, som hovedregel er en afgørelse i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3 uvedkommende.⁵³ Retten synes også at være tilbageholdende med at forholde sig til indstævntes juridiske indsigelser ved omkostningsafgørelser i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, hvilket belyses ved nedenstående afgørelser.

FED.2015.11 Ø: Kendelsen angik spørgsmålet om fordelingen af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Skønsrekvirenten mente, at dennes ejendom var mangelfuld og indstævnedet det mulige ansvarlige ejerskifteforsikringsselskab, husforsikringsselskab, en bygningsagkyndig og dennes ansvarsforsikring samt ejendommens sælgere. Der blev ved syn og skøn konstateret mangler.

Gomard og Kistrup anfører, at retten skal træffe afgørelse om sagsomkostninger uden at tage hensyn til, hvad resultatet af en eventuel senere retssag ville blive.⁵⁴ Derfor er det bemærkelsesværdigt, at byretten i ovenstående kendelse anførte, at det var problematisk at træffe en omkostningsafgørelse, eftersom sagen ikke indeholdt en nærmere sagsfremstilling fra parterne eller angivelse af parternes anbringender. Byrettens overvejelse synes at bære præg af en vis grad af forsigtighed i forhold til at træffe en omkostningsafgørelse uden nærmere kendskab til det øvrige retlige grundlag. På trods af overvejselen fandt byretten på baggrund af skønserklæringerne, at skønsrekvirenten havde godtgjort, at der var mangler i betydeligt omfang. Det var

⁵² U.2017B.407, s. 410.

⁵³ *Lindencrone og Werlauff*, Dansk retspleje, 8. udg., 2020, s. 164.

⁵⁴ *Bernhard Gomard & Michael Kistrup*, Civilprocessen, 8. udg., 2020, s. 422.

således sandsynliggjort, at der kunne gøres et ansvar gældende mod de skønsindstævnte parter med undtagelse af ejendommens sælgere.

Rationalet bag ikke at pålægge ejendommens sælgere at betale sagsomkostninger, selvom det ikke var udelukket, at der kunne gøres et krav gældende, kan formentlig have været, at der var andre skønsindstævnte, der kunne bære sagsomkostningerne. Dette kan ikke anses for et holdbart argument, men rettens beslutning bunder formentlig i en pragmatisk rimelighedsvurdering, hvor man har fundet det mest rimeligt at lade forsikringsselskaberne bære omkostningerne. De skønsindstævnte parter, med undtagelse af ejendommens sælgere, kærede byrettens kendelse.

I kæresagen argumenterede de skønsindstævnte parter for, at der på det foreliggende grundlag ikke kunne foretages en materiel vurdering af de skønsindstævntes ansvar. Det skønsindstævnte husforsikringsselskab anførte bl.a. følgende: »Såfremt retten tager stilling til en sådan fordeling på det foreliggende grundlag, vil retten indirekte tage stilling til en ansvarsfordeling uden den bevisførelse mv., der normalt foregår i en retssag.«⁵⁵ Indsigelsen angik det øvrige retlige grundlag for ansvarsfordelingen, hvorfor indsigelsen har karakter af en juridisk indsigelse. Landsretten fandt, at skønsrekvirenten havde fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen og stadfæstede byrettens afgørelse således de skønsindstævnte parter blev pålagt at betale sagsomkostninger.

Landsretten synes herved ikke at have taget stilling til de skønsindstævntes juridiske indsigelser.

U 2018.611 V angik en ejerforening, der havde fået udført et stykke arbejde i form af en træbeklædning af en facade. Det var ejerforeningens opfattelse, at arbejdet var mangelfuldt, hvorfor ejerforeningen indstævnedede byggefirmaet, som adciterede tømrerfirmaet. Formålet med skønsforretningen var at få afklaret, hvorvidt træbeklædningen var udført håndværksmæssigt korrekt, herunder udført i overensstemmelse med gældende normer og regler. Byretten fandt på baggrund af skønsrapporten og den supplerende skønsrapport, at skønsrekvirenten havde godtgjort, at der var mangler ved træbeklædningen, hvorfor retten fandt at skønsrekvirenten i det væsentligste havde fået medhold i resultatet af bevisførelsen. Byretten pålagde de skønsindstævnte at betale sagsomkostninger. Landsretten stadfæstede og bemærkede følgende til byggefirmaets indsigelser: »Der er ikke anledning til i forbindelse med afgørelsen om sagsomkostninger vedrørende den isolerede bevisoptagelse at tage stilling til Dansk Boligbyg A/S' indsigelser om, at et eventuelt krav ikke kan rettes mod selskabet, at der tidligere er indgået forlig om en del af kravet, og at kravet i øvrigt er forældet. Disse spørgsmål må afklares under den retssag, som Ejerforeningen Solparken nu har anlagt mod Dansk Boligbyg A/S.«⁵⁶

Landsretten afviste dermed at tage stilling til skønsindstævntes juridiske indsigelser.

U 2019.1247 H: Kendelsen angik mangler ved fast ejendom. Køberne af ejendommen indstævnedede hovedentreprenøren, da køberne i forbindelse med en senere udskiftning af gulvet i entréen havde konstateret en vandindtrængning under gulvet, råd i noget træværk samt gulvvarmeslangernes problematiske placering. Det fremgår af byrettens begrundelse, at det var rettens vurdering, at skønsrekvirenten havde sandsynliggjort, at der var mangler ved monteringen af døre, vinduer, gulvvandsslager samt delvise mangler ved opbygningen af ydervæggene på

⁵⁵ FED 2015.11 Ø.

⁵⁶ U 2018.611 V, s. 612.

ejendommen. Dermed kunne det konstateres, at der var begået faglige fejl ved byggeriet. Som følge heraf pålagde både by- og landsret skønsindstævnte at betale sagsomkostninger. Sagen blev indbragt for Højesteret, hvor skønsindstævnte gjorde gældende, at retten ikke havde taget stilling til spørgsmålene om forældelse, springende regres og rette sagsøger. Skønsindstævnte gjorde derved juridiske indsigelser gældende. Skønsrekvirenten gjorde gældende, at formålet med anmodningen om isoleret bevisoptagelse var at få klarlagt, hvorvidt der var begået fagmæssige fejl ved byggeriet. Højesteret fandt, at skønsrekvirenten havde fået medhold i resultatet af det gennemførte syn og skøn, da der kunne konstateres fagfejl ved byggeriet og det ikke kunne udelukkes, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende mod skønsindstævnte. Højesteret stadfæstede afgørelsen.

Højesteret valgte til trods for skønsindstævntes juridiske indsigelser at tilkende skønsrekvirenten sagsomkostninger. Højesteret synes ved denne afgørelse at cementere tendensen i de forudgående års landsretspraksis, netop at skønsindstævntes juridiske indsigelser er en omkostningsafgørelse i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, uvedkommende.

Vestre Landsret synes ved et enkelt tilfælde, ikke på samme måde, som i ovenstående kendelser, at være direkte afvisende over for skønsindstævntes juridiske indsigelser, jf. *U 2021.4125 V*.

U 2021.4125 V: Kendelsen omhandlede en bygherre, som havde bygget et hus. Et tømrerfirma havde udført tømrerarbejdet, og det var bygherrens opfattelse, at arbejdet var mangelfuldt, hvorfor bygherren anmodede om isoleret bevisoptagelse. Tømrerfirmaet påstod, at bygherren skulle betale sagsomkostninger og henviste til, at en del af enterprisesummen var betalt "uden om". Tømrerfirmaet gjorde gældende, at dette var i strid med lov og ærbarhed efter Danske Lov 5-1-2. Trods denne juridiske indsigelse pålagde byretten, tømrerfirmaet at betale sagsomkostningerne, hvilket landsretten stadfæstede.

Landsrettens præmisser er interessante, da landsretten ikke pure afviste at tage stilling til den juridiske indsigelse. Det fremgår af landsrettens begrundelse, at oplysningerne om parternes aftalegrundlag ikke i sig selv førte til, at det kunne udelukkes, at skønsrekvirenten havde et krav mod skønsindstævnte. Landsretten synes herved at have forholdt sig til skønsindstævntes indsigelse om aftalegrundlaget. Afgørelsen kan tolkes på den måde, at havde den juridiske indsigelse været tilstrækkelig stærk til, at det på baggrund af denne kunne udelukkes, at der var et retligt grundlag for at gøre et krav gældende mod skønsindstævnte, kunne skønsrekvirenten blive pålagt at betale sagens omkostninger. Afgørelsen synes derved ikke at passe ind i den retsstilling, hvor skønsindstævntes juridiske indsigelser er omkostningsafgørelsen uvedkommende.

Der ses tilfælde, hvor byretten fejlagtigt har tillagt skønsindstævntes juridiske indsigelser betydning ved fordeling af sagsomkostninger, hvilket gjorde sig gældende i kendelsen, *FM 2018.69 V*.

FM 2018.69 V: Kendelsen omhandlede en huskøber, der købte en netop opført ejendom af en bygherres dødsbo med sædvanlig ansvarsfraskrivelse. Efterfølgende konstaterede køberen mangler ved ejendommen og anmodede om isoleret bevisoptagelse rettet mod entreprenøren. Efter skønssagens afslutning påstod både skønsrekvirenten og skønsindstævnte sig tilkendt sagsomkostninger. Byretten besluttede, at hver part skulle bære egne sagsomkostninger med følgende begrundelse. »Der er mellem parterne en uafklaret tvist om, hvorvidt skønsrekvirenten overhovedet kan rejse og få medhold i krav mod skønsindstævnte. Der er uafklarede forhold

om bl.a. springende regres, en voldgiftsklausul og forældelse. Retten har ingen mulighed for at tage stilling til disse forhold under denne sag. Uanset om skønsrekvirenten faktisk har fået medhold i, at der var mangler ved ejendommen, og at skønsindstævnte ikke fik medhold i formalitetsindsigelsen, der skulle behandles af både by- og landsret, finder jeg, at usikkerhederne om skønsrekvirentens krav må medføre, at hver part bærer egne udgifter, idet det står parterne frit for under en senere retssag at inddrage omkostningerne under den sag.»⁵⁷

Det fremgår, at byretten ikke pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostninger til skønsrekvirenten, selvom skønsindstævntes indsigelser kan kategoriseres som klassiske juridiske indsigelser. Byretten synes derved at tillægge skønsindstævntes juridiske indsigelser betydning ved fordelingen af sagsomkostningerne.

Landsretten ændrede afgørelsen og hjemviste sagen. Landsretten fandt, at byretten reelt ikke havde truffet en omkostningsafgørelse, men henvist spørgsmålet om sagsomkostninger til en senere retssag, hvilket der ikke er hjemmel til.⁵⁸ Byretten traf herefter en ny afgørelse og tilkendte skønsrekvirenten sagsomkostninger på baggrund af, at skønsrekvirenten var den part, der havde fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Byretten bemærkede, at der var andre uafklarede forhold, der muligvis ville afskære skønsrekvirentens mulighed for at gøre krav gældende. På det foreliggende grundlag var det dog ikke muligt at fastslå, at det på forhånd var udelukket, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende. Landsretten stadfæstede.

Det kan udledes af kendelsen, at skønsindstævntes juridiske indsigelser ikke bør få betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Afgørelsen synes ligeledes at bekræfte *Røddik* og *Mønsted*s opfattelse af retstilstanden, hvor det i artiklen, *U 2017B.407*, anføres, at skønsindstævnte pålægges at betale sagsomkostningerne, uanset det retlige grundlag for at gøre et krav gældende mod skønsindstævnte er usikkert.⁵⁹

3.3.1 Opsamling

Af ovenstående analyse kan det udledes, at der ses en tydelig sammenhæng mellem skønsindstævntes juridiske indsigelser og domstolenes fordeling af sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse. Skønsrekvirenten tilkendes sagsomkostninger i samtlige tilfælde, hvor skønsindstævnte har gjort juridiske indsigelser gældende. Det kan dermed konstateres, at juridiske indsigelser ikke skaber den fornødne usikkerhed, således det kan udelukkes, at der kan gøres et krav gældende mod skønsindstævnte.

Domstolene foretager ikke en prøvelse af juridiske indsigelse og synes i det hele taget ikke at være tilbøjelige til at forholde sig til skønsindstævntes juridiske indsigelser med undtagelse af kendelsen, *U 2021.4125 V*, hvor indsigelsen alligevel ikke ændrede på det forhold, at skønsindstævnte blev pålagt at betale sagsomkostninger.

Retsstillingen, for så vidt angår rettens bedømmelse af skønsindstævntes juridiske indsigelser, kan sammenfattes således, at juridiske indsigelser ikke bør indgå i rettens bedømmelsestema ved fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse. Herved adskiller bedømmelsestemaet sig fra, hvad der gælder for fordeling af sagsomkostninger i den almindelige civile retssagsproces, jf. retsplejelovens § 312, stk. 1. Rettens forsigtighed, angående prøvelsen af skønsindstævntes juridiske indsigelser, bunder formentlig i risikoen for at forhåndsafgøre

⁵⁷ *FM 2018.69 V*.

⁵⁸ *U 2016.3824 V*: Sagsomkostninger i forbindelse med anmodning om isoleret bevisoptagelse kunne ikke henvises til afgørelse i forbindelse med retssagen.

⁵⁹ *U 2017B.407*, s. 411.

den eventuelt efterfølgende retssag. Ved en reel prøvelse af indsigelsen ville retten således foruddiskontere den senere retssag, hvilket ikke ville være hensigtsmæssigt.⁶⁰

3.4 Andre hensyn

I nærværende afsnit undersøges det, hvilke *andre hensyn* retten inddrager i vurderingen og hvilken betydning disse hensyn har for fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3.

3.4.1 Myndighedsskøn

Spørgsmålet, om et forudgående myndighedsskøn har betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger, belyses ved afgørelsen, *U 2021.4524 H*.

U 2021.4524 H: Kendelsen omhandlede fire ejendomsejere, som blev tilkendt værditabskompensation af taksationsmyndighederne som følge af, at der var opsat vindmøller nær deres ejendomme. En advokat krævede på vegne af ejendomsejerne yderligere kompensation, men kravet blev rettet mod et forkert selskab, hvilket resulterede i, at det mulige krav forældede. Ejendomsejerne krævede erstatning af advokaten som følge af advokatens faglige fejl. Ejendomsejerne anmodede om isoleret bevisoptagelse, hvor skønsmanden vurderede, at værditabet, som følge af vindmøllerne, var større end den godtgørelse, som blev tilkendt af taksationsmyndigheden. Herefter fandt både by- og landsretten, at det ikke kunne udelukkes, at advokaten havde begået en ansvarspådragende fejl, hvorfor advokaten blev pålagt at betale sagsomkostninger. Sagen blev indbragt for Højesteret. Højesteret henviser i begrundelsen til afgørelserne *U 2017.3354 H* og *U 2018.3205 H*, hvor Højesteret har opstillet en såkaldt formodningsregel. En skønserklæring med et andet resultat end taksationsmyndighedens, vedrørende værditabets størrelse, er ikke et tilstrækkeligt bevis for, at taksationsmyndighedens vurdering skal tilside sættes. Højesteret fandt i denne sag, at taksationsmyndighedernes vurdering ikke kunne tilside sættes, selvom skønserklæringens resultat var et andet. Højesteret fandt på den baggrund, at skønsindstævnte havde fået mest medhold, hvorfor skønsrekvisiterne blev pålagt at betale sagsomkostninger.

3.4.1.1 Overvejelser

I nærværende kendelse vurderede retten, at skønserklæringen påpegede en anden værdi end taksationsmyndighedernes vurdering, men skønserklæringen dokumenterede ikke, at taksationsmyndighedernes værdi var forkert. Skønsindstævntes indsigelse knytter sig til bevisværdien af skønserklæringen og ikke et uafhængigt retligt spørgsmål. Indsigelsen synes derfor ikke mulig at definere som en faktisk eller juridisk indsigelse, hvorfor kendelsen også behandles i nærværende afsnit.

Ved Højesterets vurdering af skønserklæringernes bevisværdi synes Højesteret at have forholdt sig til resultatet af en eventuel senere retssag, hvilket ikke indgår i det sædvanlige bedømmelsestema, hvor retten fordeler sagsomkostninger med afsæt i, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Spørgsmålet er derfor, hvorfor Højesteret ved denne afgørelse valgte at inddrage dette hensyn.

Svaret må være, at der gælder en særlig formodningsregel til fordel for taksationsmyndighedernes skøn. Højesteret foretog en afvejning af bevisværdien af henholdsvis skønserklæringen og taksationsmyndighedens skøn. På baggrund af denne overvejelse vurderes det, at taksationsmyndighedernes skøn tillægges stor betydning i domstolens afgørelse om fordeling af

⁶⁰ *U 2017B.407*, s. 410.

sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, da formodningsregelen medfører, at der stilles større krav til bevisværdien, før taksationsmyndighedernes skøn kan tilsidesættes.

Afgørelsen synes ikke at være et brud med den eksisterende retstilstand. Afgørelsen bidrager derimod til en forståelse af, hvilke andre hensyn retten inddrager ved en omkostningsafgørelse i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3.

Det kan endvidere udledes, at der trods alt skal være en vis grad af sandsynlighed for, at skønsrekvirenten på baggrund af skønserklæringen kan gøre et krav gældende mod skønsindstævnte.⁶¹ Afgørelsen er således udtryk for en undergrænse til denne sandsynlighed.⁶²

Der er, inden for andre retsområder, en tilsvarende praksis, hvor domstolene ligeledes er tilbageholdende med at tilsidesætte et myndighedsskøn, medmindre der er et tilstrækkeligt sikkert grundlag herfor.⁶³ Afgørelsen synes dog ikke at være udtryk for, at domstolene generelt vil være tilbøjelige til at tilkende skønsindstævnte sagsomkostninger i de tilfælde, hvor der foreligger et myndighedsskøn, der støtter skønsindstævntes synspunkter, selvom skønserklæringen er modstridende og støtter skønsrekvirentens synspunkter. Dette må afgøres ved retspraksis inden for det konkrete retsområde. Sagens rækkevidde må derfor begrænses til at angå omkostningsafgørelser, hvor der foreligger et skøn fra taksationsmyndighederne.

3.4.2 Formuleringen af spørgsmål til skønsmanden

Det undersøges, om formuleringen af parternes spørgsmål til skønsmanden, kan få betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger.

U 2016.3548 Ø: Kendelsen omhandlede mangler ved et lejemål. Skønsindstævnte blev i byretten pålagt at betale sagsomkostninger til skønsrekvirenten. Landsretten ændrede byrettens kendelse. Landsretten lagde blandt andet vægt på, at parternes spørgsmål og skønsmandens svar ikke gav et grundlag for at fastslå, at den ene part havde fået mere medhold end den anden i resultatet af skønsforretningen. Landsretten besluttede derfor, at parterne hver især skulle bære halvdelen af sagens omkostninger.

Det kan udledes af kendelsen, at formuleringen af spørgsmålene til skønsmanden kan få afgørende betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger. Spørgsmålene og skønsmandens svar hertil, skal således kunne danne grundlag for, at retten kan vurdere, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.

3.4.2.1 Overvejelser

Læren af denne kendelse er, at man som skønsrekvirent skal sikre en tilstrækkelig grad af præcision i formuleringen af spørgsmålene til skønsmanden, såfremt det skal være muligt for retten at vurdere, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.

3.4.3 Omkostningsafgørelser uden afholdt syn og skøn

Det kan forekomme, at anmodningen, om isoleret bevisoptagelse ikke bliver fulgt op af et syn og skøn, idet skønsrekvirenten inden vælger at hæve sagen. Det vil derfor undersøges, hvordan retten forholder sig til sagsomkostninger i en sådan situation.

⁶¹ *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2021, s. 187.

⁶² *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2022, s. 171.

⁶³ *U 2004.2438 H, U 2003.1011 H og U 2000.645 H.*

FM 2020.89 V: En skønsrekvirent havde fremsat begæring om isoleret bevisoptagelse. Udka-stet til skønstemaet var ikke egnet til at blive belyst ved syn og skøn, hvorefter skønsrekvirenten hævdede sagen. Der blev således ikke gennemført en syn- og skønforretning. Landsretten fandt, at anmodningen om isoleret bevisoptagelse måtte betragtes som et overflødig processkridt, idet bevisførelsen ikke blev gennemført. Skønsrekvirenten blev pålagt at betale skønsindstævntes udgifter til advokatbistand.

U 2020.925/1 V: I denne kendelse havde skønsrekvirenten overset en voldgiftsklausul og an-modet om isoleret bevisoptagelse efter retsplejelovens § 343. Skønsindstævnte påstod sagen afvist, hvorefter skønsrekvirenten hævdede sagen. Byretten bestemte, at hver part skulle bære egne omkostninger. Landsretten ændrede denne afgørelse og fandt, at skønsindstævnte måtte anses for den vindende part, idet skønsrekvirenten selv måtte bære risikoen for ikke at være bekendt med voldgiftsklausulen. Skønsrekvirenten blev pålagt at betale skønsindstævntes ud-gifter til advokatbistand.

FM 2021.21 Ø: Ved denne sag hævdede skønsrekvirenten, på skønsindstævntes opfordring, sa-gen om isoleret bevisoptagelse, idet skønsindstævnte havde anlagt retssag om samme spørgs-mål.⁶⁴ Retten skulle herefter træffe afgørelse om sagsomkostninger, hvor skønsindstævnte gjorde gældende, at skønsrekvirenten måtte anses for den tabende part, idet skønsrekvirenten havde hævet sagen. Byretten fandt, at der ikke var grundlag for at tilkende nogle af parterne omkostninger, idet syn og skøn aldrig blev gennemført. Retten ophævede derfor sagsomkost-ningerne. Landsretten stadfæstede kendelsen.

Torp anfører, at skønsrekvirenten var eneansvarlig for, at sagen om isoleret bevisoptagelse måtte afsluttes, hvortil *Torp* yderligere anfører, at man efter omstændighederne kunne have forsvaret at lade skønsrekvirenten betale sagsomkostninger.⁶⁵

Afgørelsen kan også ansues på anden måde. Det kan lægges til grund, at det var skønsind-stævnte, der anlagde retssag om samme tema, hvilket bevirker, at der ikke samtidig kan gen-nemføres en sag om isoleret bevisoptagelse. Selvom det var skønsrekvirenten, der hævdede sa-gen, på skønsindstævntes opfordring, synes der således at være argumenter for, at skønsind-stævnte burde være pålagt at betale sagsomkostninger, idet bevisoptagelsen under ingen om-stændigheder kunne gennemføres, da skønsindstævnte som beskrevet havde anlagt sag om samme tema. Det kan derfor anses som værende uden betydning, at det var skønsrekvirenten, der hævdede sagen, da det var skønsindstævntes forhold, der bevirkede, at sagen om isoleret bevisoptagelse ikke kunne gennemføres.

3.4.3.1 Overvejelser

På baggrund af de ovenfor anførte kendelser må udgangspunktet være, at skønsrekvirenten skal betale for skønsindstævntes udgifter til advokatbistand, såfremt skønsrekvirenten vælger at hæve sagen. Undtagelsen til dette udgangspunkt er kendelsen, *FM 2021.21 Ø*, hvor sagsom-kostningerne blev ophævet som følge af en af skønsindstævnte anlagt retssag.

3.4.4 Hensynet til andre reglers formål

Ved dette afsnit undersøges det, om retten i særlige tilfælde tager hensyn til andre reglers for-mål ved afgørelse om fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse.

⁶⁴ *U 2016.1769 Ø*: Der kan ikke samtidig med en retssag gennemføres isoleret bevisoptagelse om samme gen-stand.

⁶⁵ *Kristian Torp*, *Civilprocesretlig Julealmanak*, 2021, s. 191.

Dette spørgsmål belyses ved nedenstående afgørelser, hvor retten i begge afgørelser bemærkede, at det ikke er hensigten med retsplejelovens § 343, stk. 3 at underminere de i afgørelserne, omtalte reglers formål.

U 2019.689 V: Sagen omhandlede et byggefirma, der havde opført et hus for et ægtepar. Ægteparret reklamerede efterfølgende over kondensdannelser ved vinduerne. Byggefirmaet anmodede af egen drift om isoleret bevisoptagelse uden nærmere aftale med ægteparret. Ifølge skønserklæringen kunne der ikke konstateres mangler ved vinduerne, hvorefter byretten tilkendte byggefirmaet sagsomkostninger. Det skønsindstævnte ægtepar kærede kendelsen. Det fremgår af landsrettens begrundelse, at det må være en forudsætning for skønsrekvirenten, når denne anmoder om isoleret bevisoptagelse, at skønsrekvirenten kan gøre et krav gældende mod skønsindstævnte. Dette var ikke tilfældet i nærværende sag, da skønsrekvirenten fremsatte begæringen for at værgе sig mod en reklamation om mangler.

Hørlyck anfører, at dette synspunkt ikke bør vinde tilslutning, da det ikke har støtte i forarbejderne, og modtageren af en reklamation kan have behov for at få afklaret grundlaget for et muligt regreskrav.⁶⁶

Det følger endvidere af landsrettens begrundelse, at det ikke er tilsigtet med bestemmelsen i retsplejelovens § 343, stk. 3, at en forbruger ved en simpel reklamation pålægges at betale en udgift på kr. 110.621,25. Dette vil afskrække en forbruger fra at reklamere over mangler. Forløbet som følge af reklamationen var således upåregneligt for skønsindstævnte. Dette ville være en uholdbar retsstilling på det pågældende område. Landsretten ændrede byrettens kendelse, således skønsindstævnte ikke skulle betale sagsomkostninger.

Hørlyck anfører, at afgørelsen er begrundet i, at bevisoptagelsen var overflødig, da skønsrekvirenten blot kunne have afvist reklamationen, og ladet det være op til ægteparret at tage stilling til, hvad der skulle ske i sagen.⁶⁷

Udover denne begrundelse, synes landsretten også at have gjort sig overvejelser omkring, at det ville forekomme urimeligt at pålægge skønsindstævnte at betale sagsomkostninger, eftersom en forbruger ved en simpel reklamation ikke kan forvente en økonomisk byrde af den størrelse, som det var tilfældet for den pågældende sag.

U 2023.2147 V: Kendelsen omhandlede et ejerskifteforsikringssselskab, der måtte anerkende at have dækningspligt over for de nye ejere af en ejendom. Ejerskifteforsikringssselskabet indstævnedes ejendommens tidligere ejer, sælgeren, for at få belyst, om der var mangler ved ejendommens el- og vvs-installationer. Byretten pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostninger, eftersom retten fandt, at det ikke kunne udelukkes, at skønsrekvirenten kunne gøre et krav gældende mod skønsindstævnte som følge af mangler. Skønsindstævnte kærede afgørelsen. Af landsrettens kendelse fremgår det, at salget af ejendommen var sket efter reglerne i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom. Ejerskifteforsikringen ville alene kunne gøre et krav gældende mod skønsindstævnte, såfremt skønsindstævnte over for køberne havde ydet en garanti, handlet svigagtigt eller groft uagtsomt, hvilket retten ikke kunne tage stilling til, da sådanne spørgsmål behandles ved en civil retssag med sædvanlig bevisførelse. Selvom der efter skønserklæringerne var mangler ved ejendommen, hæftede skønsindstævnte som udgangspunkt ikke herfor. Landsretten bemærkede videre, at det ikke kan antages at have været

⁶⁶ *Erik Hørlyck*, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, s. 263.

⁶⁷ *Ibid.*, s. 261.

hensigten med retsplejelovens § 343, stk. 3, at en forbruger, der er omfattet af beskyttelsen i lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom, i en situation som den foreliggende skulle stævne et forsikringsselskab, for at undgå at betale sagsomkostninger i forbindelse med syn og skøn. Landsretten ændrede byrettens kendelse, således skønsindstævnte ikke hæftede for sagsomkostningerne.

Afgørelsens resultat synes begrundet i, at forholdet var omfattet af en særlig lovgivning, lov om forbrugerbeskyttelse ved erhvervelse af fast ejendom, hvilket medfører, at der gælder en særlig regulering af mangler ved fast ejendom, hvor det kun i begrænset omfang, er muligt, at sælgeren af ejendommen hæfter for krav som følge af mangler. Landsretten synes således at tage hensyn til reglerens formål på det pågældende område.

3.4.4.1 Overvejelser

På baggrund af ovenstående kendelser kan det konstateres, at retten ved omkostningsafgørelser i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, inddrager hensynet til andre reglers formål og anvendelse. Dette hensyn bevirker, at der på de pågældende områder ikke opstår en uhensigtsmæssig retsstilling.

3.4.5 Forudgående tilbud

Torp anfører, at »det er velkendt, at der ved udmålingen af omkostninger i civile sager skal tages højde for, om den tabende part forud for sagen har tilbudt den vindende part dét, er i henhold til dommen tilkommer denne (retsplejelovens § 312). Den vurdering er noget vanskeliggere at foretage i sager om isoleret bevisoptagelse.«⁶⁸ Det undersøges, om retten inddrager hensynet til den tabende parts tilbud i afgørelser om fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Spørgsmålet ses belyst ved nedenstående afgørelser.

U 2016.3548 Ø er behandlet i afsnit 3.4.2, hvorfor kendelsen ikke gengives i samme omfang.

U 2016.3548 Ø: Det fremgår af landsrettens begrundelse, at skønsindstævnte havde tilbudt afhjælpning af mangler. Tilbuddet omfattede »udbedring af etagedækket under et køkken mv. i lejemålet, ligesom Vejle Investor A/S havde tilkendegivet, at der ville blive iværksat reparationer af tårnene på ejendommen og mindre reparationer på ejendommens facader.«⁶⁹ På baggrund heraf og sammenholdt med parternes spørgsmål og skønsmandens svar hertil, fandt landsretten, at den ene part ikke havde fået mere medhold end den anden, hvorfor parterne hver især skulle bære halvdelen af sagsomkostningerne.

Det kan dermed udledes, at tilbuddet om afhjælpning indgik i rettens bedømmelse og tilbuddet var tilstrækkeligt konkret, således det fik betydning for fordeling af sagsomkostninger.

FM 2017.98 V er behandlet i afsnit 3.1, hvorfor afgørelsen ikke gengives i samme omfang.

FM 2017.98 V: Landsretten fandt, at det var afgørende, at skønsrekvirenten kun i begrænset omfang havde fået medhold i skønsmandens besvarelser af de stillede spørgsmål, herunder vedrørende et forhold som skønsindstævnte efter det oplyste havde tilbudt at afhjælpe. Afgørende for landsrettens resultat synes at være det forhold, at skønsrekvirenten ikke fik medhold ved skønsmandens besvarelser af de stillede spørgsmål. Landsretten pålagde skønsrekvirenten

⁶⁸ Kristian Torp, Civilprocesretlig Julealmanak, 2021, s. 188.

⁶⁹ U 2016.3548 Ø, s. 3549.

at betale sagsomkostninger. Det kan dog udledes, at det indgik som et hensyn i rettens samlede bedømmelse, at skønsindstævnte havde tilbudt afhjælpning vedrørende et enkelt forhold.

FM 2020.262 V: Sagen angik mangler ved en entrepris, hvor entreprenøren havde tilbudt at foretage afhjælpning forud for anmodningen om isoleret bevisoptagelse. Retten fandt på baggrund af skønserklæringen, at skønsindstævntes tilbud om afhjælpning ikke var i et sådant omfang, at samtlige af de konstaterede mangler ville udbedres. Landsretten var enig i byrettens begrundelse og bemærkede videre, at skønsindstævnte ved tilbuddet om afhjælpning ikke havde anerkendt noget ansvar for mangler, samt at tilbuddet ikke var konkretiseret omkring arten og omfanget af udbedringsarbejderne. Landsretten pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostninger. Tilbuddet om afhjælpning fik ikke betydning for fordelingen af sagsomkostninger, eftersom tilbuddet om afhjælpning ikke var tilstrækkeligt konkretiseret.

FM 2020.19 V: Sagen drejede sig om en forsikringstager, der ønskede en højere erstatning for nogle stjålne genstande end den erstatning, forsikringsselskabet havde tilbudt. Forsikringsselskabet havde tilbudt forsikringstageren en erstatning på kr. 300.000, men havde oplyst, at en større erstatning kunne udbetales, såfremt der fremkom dokumentation for, at de stjålne genstande havde en højere værdi. Forsikringstageren krævede en erstatning på mindst kr. 1.500.000. Efter isoleret bevisoptagelse blev sagen forligt ved en erstatning på kr. 900.000. Forsikringstageren havde som følge af syn og skøn opnået en mererstatning på kr. 600.00 i forhold til det tilbudte. Det havde således været nødvendigt at gennemføre isoleret bevisoptagelse for at opnå en større erstatning end den tilbudte. Landsretten pålagde på den baggrund forsikringsselskabet at betale sagsomkostninger. Selvom skønsrekvirenten kun fik medhold i en mindre del af sit krav, blev skønsindstævnte pålagt at betale sagsomkostninger.

Torp begrundet resultatet med, at »der i sager om isoleret bevisoptag alene vedrørende størrelsen af et krav, må tages udgangspunkt i en vurdering af, om sagen har været nødvendig for at gennemføre et krav.«⁷⁰ Dette var således afgørende for resultatets udfald.

Det forudgående tilbud om erstatning fik således ikke betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger.

3.4.5.1 Overvejelser

Det kan udledes af afgørelserne, at retten ved fordeling af sagsomkostninger tager hensyn til skønsindstævntes forudgående tilbud. For så vidt angår tilbud om afhjælpning skal tilbuddet fremstå konkret og være i et tilstrækkeligt omfang. Kendelsen, *FM 2020.19 V*, belyser, at et forudgående tilbud kan være uden betydning i det tilfælde, hvor det er nødvendigt at gennemføre syn og skøn for at dokumentere et højere krav. Selvom skønsrekvirenten kun fik medhold i en del af sit krav, blev skønsindstævnte pålagt at betale sagsomkostninger.

3.4.6 Fordeling af sagsomkostninger på baggrund af parternes forlig

Nærværende afsnit belyser, om et indgået forlig på baggrund af skønserklæringen har betydning for fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3.

U 2021.2853 V: En bygherre havde fået opført et hus af en hovedentreprenør, hvor et arkitektfirma havde været totalrådgiver, og et ingeniørfirma havde foretaget beregninger til brug for fundering og dræn. Bygherren konstaterede mangler ved ejendommen, hvorfor bygherren indstævnedede arkitektfirmaet, ingeniørfirmaet, hovedentreprenøren samt dennes bank, der havde

⁷⁰ *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2020, s. 177.

stillet garanti til sikkerhed for hovedentreprenøren. Parterne indgik et forlig, hvor hovedentreprenøren betalte 50 % af beløbet, arkitektfirmaet og ingeniørfirmaet betalte hver 25 % af beløbet og banken betalte 0 % af beløbet. Byretten fordelte sagsomkostningerne ligeligt mellem de fire skønsindstævnte parter. Landsretten ændrede afgørelsen og fordelte sagsomkostningerne i samme brøk som forliget.

FM 2022.128 Ø: Parterne indgik under den isolerede bevisoptagelse et forlig. Forliget bestod i, at skønsrekvirenten skulle modtage kr. 175.000 af de to skønsindstævnte. Den ene skønsindstævnte skulle betale 1/5 af dette beløb og den anden skønsindstævnte skulle betale 4/5 af beløbet. Sagsomkostningerne blev fordelt mellem de skønsindstævnte i samme brøk som forliget.

3.4.6.1 Overvejelser

Det kan udledes, at retten fordeler sagsomkostninger imellem de skønsindstævnte parter i samme brøk som forliget.

3.4.7 Opsamling

Ovenstående analyse giver et overblik over de tilfælde, hvor retten inddrager andre hensyn ved fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Det kan udledes af kendelsen, *U 2021.4524 H*, at taksationsmyndighedernes skøn har betydning for fordelingen af sagsomkostninger, da der gælder en særlig formodningsregel, således der skal være tilstrækkeligt sikkert grundlag for, at skønnet kan tilsidesættes. I den pågældende afgørelse udgjorde en skønserklæring med et andet resultat ikke et tilstrækkeligt sikkert grundlag, hvorfor skønsrekvirenten blev pålagt at betale sagsomkostninger. Det kan endvidere lægges til grund, at formuleringen af spørgsmål til skønsmanden, kan få betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger, da spørgsmålene og skønsmandens svar hertil skal kunne danne grundlag for, at retten kan vurdere, hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Analysen belyser videre, at skønsrekvirenten pålægges at betale sagsomkostninger, såfremt dennes forhold er skyld i, at skønsrekvirenten er nødsaget til at hæve sagen. I kendelsen, *FM 2021.21 Ø*, var det hovedsageligt skønsindstævntes forhold der medførte, at skønsrekvirenten var nødsaget til at hæve sagen, hvorfor det var bemærkelsesværdigt, at retten ophævede sagsomkostningerne og ikke pålagde skønsindstævnte at betale sagsomkostninger. Det er endvidere belyst, at retten er tilbøjelig til at tage hensyn til andre reglers formål og derved fordele sagsomkostninger, således en urimelig retsstilling undgås, jf. *U 2019.689 V* og *U 2023.2147 V*. Forudgående tilbud, om blandt andet afhjælpning af mangler, kan ligeledes have betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger, såfremt tilbuddet er konkret, og der ikke ved skønserklæringen er konstateret mangler i et videre omfang end den afhjælpning, der er tilbudt. Afsluttende kan det konstateres, at retten fordeler sagsomkostninger mellem flere skønsindstævnte i samme brøk som et indgået forlig.

4. Norsk ret

4.1 Indledende

Nærværende afsnit behandler tvistelovens § 28-5 og Lagmannsrettens kendelse, *LF-2023-22669*, med henblik på at foretage en evaluering af retsplejelovens § 343, stk. 3.

4.2 Tvistelovens § 28-5

I norsk ret er der adgang til isoleret bevisoptagelse i form af syn og skøn. Reglerne, som regulerer dette, findes i tvistelovens kapitel 28, »*bevissikring utenfor rettsak.*« Det følger af

tvistelovens § 28-4, at reglerne om tilgang til *realbevis* og *bevisopptak i rettsakk* er tilsvarende for kapitel 28, så langt de passer. Isoleret bevisoptagelse i medfør af kapitel 28 reguleres således efter tvistelovens almindelige bevisregler i kapitel 21-26.⁷¹

Den norske pendant til retsplejelovens § 343, stk. 3 er tvistelovens § 28-5. Det følger af tvistelovens § 28-5 (1), at den part, som begærer bevissikring, er pligtig til at bære sagsomkostninger forbundet med bevisoptagelsen. Denne regel ligner retsplejelovens § 343, stk. 2, hvor det fremgår, at skønsrekvirenten foreløbigt skal afholde udgifterne til bevisoptagelse. Udgangspunktet i norsk ret er således, at skønsrekvirenten skal dække sagsomkostningerne forbundet med bevisoptagelsen. Undtagelsen hertil findes i tvistelovens § 28-5 (2), hvor det fremgår, at skønsindstævnte helt eller delvist kan pålægges at betale sagsomkostninger, såfremt begæringen om bevissikring er nødvendiggjort, fordi modparten *uden rimelig grund* har modsat sig at medvirke til bevisoptagelse, eller *uden rimelig grund* har bestridt skønsrekvirentens begæring. Det følger af lovbemærkningerne til bestemmelsen, at kriteriet, »uden rimelig grund,« skal vurderes konkret.⁷²

Strandberg anfører, at vurderingen i første række må bero på reglerne om bevistilgang i tvistelovens § 21-5 og kapitel 26 og vurderingen typisk vil omhandle, om beviset er relevant, om der foreligger bevisforbud eller bevisfritagelse.⁷³

Hovedreglen i tvistelovens § 28-5 (1) afviger fundamentalt fra tvistelovens almindelige regler om sagsomkostninger. Efter de almindelige regler er udgangspunktet, at den tabende part skal bære sagsomkostningerne, hvorimod § 28-5 (1) bestemmer, at sagsomkostningerne skal placeres ved initiativtageren til bevisoptagelsen. Resultatet af bevisoptagelsen er således irrelevant for spørgsmålet om fordeling af sagsomkostninger.⁷⁴ Undtagelsen i tvistelovens § 28-5 (2) er et udtryk for, at skønsindstævnte sanktioneres ved at blive pålagt at betale sagsomkostninger, såfremt skønsindstævnte ikke opfylder sin samarbejdspligt og medvirker til oplysning af sagens faktum.⁷⁵

Afgørende for, om skønsindstævnte kan pålægges at betale sagsomkostninger er, at skønsindstævnte uden rimelig grund ikke har medvirket til bevisoptagelse eller uden rimelig grund har anfægtet begæringen. Kriteriet angår således anledningen til bevisoptagelsen. Det er en væsentligt anden vurdering end den, de danske domstole foretager ved fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, hvor det er taberen af bevistilførelsen, der som udgangspunkt pålægges at betale sagsomkostninger.

4.3 Lagmannsrettens kendelse, LF-2023-22669

LF-2023-22669: Kendelsen omhandlede mangler ved laminatgulve i syv nyligt opførte lejligheder. Producenten og forhandleren af gulvene fremsatte anmodning om bevisoptagelse rettet mod entreprenørfirmaet, som havde opført lejlighederne, samt de syv lejlighedsejere. Bevisoptagelsen blev aldrig gennemført, da entreprenørfirmaet stævnedes forhandleren, og bevisoptagelsessagen dermed ikke kunne fortsætte. Tingretten pålagde herefter parterne hver især at bære egne sagsomkostninger forbundet med bevisoptagelsen. Entreprenørfirmaet ankede tingrettens afgørelse om fordeling af sagsomkostninger. I sagen om bevisoptagelse, som behandles i nærværende afsnit, var entreprenørfirmaet således den skønsindstævnte part, og producenten

⁷¹ *Jens Edvin A. Skoghøy*, *Tvisteløsning*, 4. udgave, 2022, s. 691.

⁷² NOU 2001:32 B Rett på sak, Lov om tvisteløsning (tvisteloven), s. 991.

⁷³ *Magne Strandberg*, *Sakskostnader og bevissikring*, LOV OG RETT, vol. 56, 3, 2017, s. 165.

⁷⁴ *Ibid.*

⁷⁵ *Ibid.*

og forhandleren var skønsrekvirent. Lagmannsretten tilsluttede sig tingrettens vurdering og fandt, at undtagelsen i tvistelovens § 28-5 (2) var anvendelig ved spørgsmålet om fordeling af sagsomkostninger, selvom skønsrekvirentens anmodning om bevisoptagelse ikke blev taget til følge. Årsagen til, at begæringen ikke blev taget til følge var, at skønsindstævnte havde anlagt retssag om samme tvist. Lagmannsretten fandt videre, at skønsindstævnte ikke havde haft rimelig grund til at modsætte sig bevisoptagelsen og uden rimelig grund havde bestridt begæringen, da bevisoptagelsen kunne have medført en afklaring af tvistens faktiske forhold, hvilket kunne have dannet grundlag for en mindelig løsning. Der var således et reelt behov for bevisoptagelse. Lagmannsretten var endvidere enig i tingrettens vurdering af, at skønsindstævntes indsigelse om manglende retlig interesse var grundløs og blot komplicerede sagen. Lagmannsretten fandt ikke grundlag for at tilsidesætte tingrettens beslutning om, at hver part skulle bære egne sagsomkostninger, da vurderingen hverken fremstod urimelig eller uforsvarlig. På den baggrund blev skønsindstævntes anke afvist. Selvom Lagmannsretten afviste anken tog Lagmannsretten stilling til parternes udgifter til advokatbistand i forbindelse med skriftvekslingen om den afviste ankesag. Lagmannsretten konkluderede, at skønsindstævnte havde tabt ankesagen som følge af afvisningen af anken. Lagmannsretten fandt videre, at skønsindstævnte ikke havde haft rimelig grund til at anke tingrettens afgørelse. Lagmannsretten bestemte på denne baggrund, at betingelserne i undtagelsesbestemmelsen i tvistelovens § 28-5 (2) var opfyldt, hvorfor skønsrekvirenten blev tilkendt sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand forbundet med ankesagen.

4.4 Evaluering af retsplejelovens § 343, stk. 3

Formålet med dette afsnit er at illustrere tvistelovens § 28-5 og retsplejelovens § 343, stk. 3's forskelle samt ligheder og herefter foretage en evaluering af retsplejelovens § 343, stk. 3. Præmisserne i kendelsen, *L-2023-22669*, vil løbende inddrages i nedenstående evaluering.

Selvom retsplejelovens § 343, stk. 2 og tvistelovens § 28-5 (1) til forveksling har en lignende ordlyd, ses der dog en afgørende forskel ved bestemmelserne. Retsplejelovens § 343, stk. 2 bestemmer alene, at skønsrekvirenten *foreløbigt* skal afholde udgifterne til bevisoptagelsen. Med andre ord skal skønsrekvirenten "lægge ud" for udgifterne forbundet med bevisoptagelsen. Det forhold, at skønsrekvirenten foreløbigt skal afholde udgifterne, kan skønsrekvirenten dog selv ændre på ved at fremsætte begæring om fordeling af sagsomkostninger, hvormed retten træffer afgørelse i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. I norsk ret er udgangspunktet ikke, at skønsrekvirenten foreløbigt skal afholde udgifterne til bevisoptagelse, udgangspunktet er derimod, at skønsrekvirenten skal afholde udgifterne.

Mere interessant er undtagelsen i tvistelovens § 28-5 (2).

Bestemmelsen angiver specifikke kriterier for, hvornår skønsindstævnte kan pålægges helt eller delvist at betale sagsomkostninger. Bestemmelsen indeholder således en nærmere defineret ramme for bedømmelsestemaet modsat retsplejelovens § 343, stk. 3. Det er en nødvendighed at undersøge forarbejderne til retsplejelovens § 343, stk. 3 for at udlede, hvad kriteriet er, for at en part pålægges at betale sagsomkostninger. Tvistelovens § 28-5 anviser således tydeligt kriterierne for, hvordan sagsomkostningerne fordeles, på trods af, at retten også foretager en konkret vurdering ved anvendelsen af tvistelovens § 28-5 (2).⁷⁶ Dette ses illustreret ved kendelsen, *LF-2023-22669*, hvor det fremgår, at årsagen til, at undtagelsen i tvistelovens § 28-5 (2) fandt anvendelse var, at skønsindstævnte uden rimelig grund havde modsat sig bevisopta-

⁷⁶ NOU 2001:32 B Rett på sak, Lov om tvisteløsning (tvisteloven), s. 991.

gelsen og uden rimelig grund havde bestridt begæringen. Det forhold, at den norske bestemmelse angiver kriterierne, gør det lettere gennemskueligt for sagens parter at vurdere, hvilke hensyn retten tillægger betydning ved fordeling af sagsomkostninger. Det følger videre af kendelsen, at Lagmannsretten tillagde det betydning, at der var et reelt behov for en afklaring af sagens faktiske forhold. Denne præmis kan knyttes til kriterierne, som følger af tvistelovens § 28-5 (2). Skønsindstævnte havde derved ikke en rimelig grund til at modsætte sig bevisoptagelsen, eftersom der var et reelt behov for bevisoptagelse.

Dette hensyn synes også at have betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Det følger af rettens begrundelse i kendelserne, *FM 2018.69 V* og *FM 2018.225 V*, at efter sagens karakter og de spørgsmål, som retten under en eventuel senere retssag skulle tage stilling til, kunne det med rimelighed anses for nødvendigt at gennemføre syn og skøn. Hensynet indgår således også i rettens vurdering i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, selvom det ikke direkte kan knyttes til bestemmelsens ordlyd, som det er tilfældet i tvistelovens § 28-5 (2).

Retsplejelovens § 343, stk. 3 fremstår en smule uigennemskuelig sammenlignet med tvistelovens § 28-5. Selvom det mest væsentlige kriterie er defineret i forarbejderne til retsplejelovens § 343, stk. 3, »*mest medhold i resultatet af bevisførelsen*,«⁷⁷ ses det, at retten i flere tilfælde inddrager andre hensyn i vurderingen, som kan have afgørende betydning for fordelingen af sagsomkostninger. Disse andre hensyn er behandlet i kandidatspecialets afsnit 3.4. Ved afgørelse om fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, synes det derfor mere vanskeligt for skønsindstævnte at vurdere, hvordan man ved juridisk argumentation bedst muligt garderer sig mod at blive pålagt at betale sagsomkostninger. Retsplejelovens § 343, stk. 3 kunne med fordel gøres mere håndgribelig ved at indskrive nærmere fastsatte kriterier i bestemmelsen.

Det følger videre af Lagmannsrettens begrundelse i kendelsen, *LF-2023-22669*, at skønsindstævntes indsigelse om manglende retlig interesse var grundløs, og blot komplicerede sagen. Lagmannsretten foretog derved en vurdering af indsigelsen, som angik det øvrige retlige grundlag. I kandidatspecialets afsnit 3.3 er det konkluderet, at skønsindstævntes juridiske indsigelser ikke kan få indflydelse på spørgsmålet om fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Det giver naturligvis anledning til at overveje, om de norske domstole i højere grad tager stilling til skønsindstævntes juridiske indsigelser ved fordeling af sagsomkostninger i medfør af tvistelovens § 28-5. I begrundelsen om sagsomkostninger for Lagmannsretten fremgår det, at skønsindstævnte ikke havde rejst spørgsmål af faktisk eller retslig karakter, som kunne danne grundlag for, at tingrettens vurdering kunne ændres. Det kan herved udledes, at spørgsmål af retlig karakter kan indgå i rettens vurdering ved fordeling af sagsomkostninger i medfør af tvistelovens § 28-5. Spørgsmål af retlig karakter må antages også at omfatte juridiske indsigelser. Det kan derved lægges til grund, at en indsigelse om skønsrekvirentens krav er forældet, kan være en rimelig grund til at nægte begæringen om bevisoptagelse. Det kan overvejes, om de danske domstole ved afgørelse om fordeling af sagsomkostninger i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3, bør foretage en prøvelse af skønsindstævntes juridiske indsigelser. Ud fra et procesbesparende hensyn kunne dette også bidrage til, at en skønsindstævnt kunne undgå at trækkes igennem en sag om isoleret bevisoptagelse og dernæst en retssag, hvis skønsrekvirentens krav var forældet. Det synes dog ikke at være en fornuftig løsning af hensyn til, at en eventuel senere retssag ikke bør forhåndsafgøres, og sager om isoleret bevisoptagelse ikke tillader samme bevisførelse som under en almindelig retssag.

⁷⁷ Folketingstidende 2013-14, tillæg A, lovforslag nr. L 178 af 9. april 2014, s. 120.

Det kan videre overvejes, om der er ulemper forbundet med den nugældende retsplejelovs § 343, stk. 3, til sammenligning med bestemmelsen inden lovændringen i 2014. Som beskrevet i afsnit 2.5.1, var der inden lovændringen i 2014 alene hjemmel til at pålægge skønsrekvirenten at betale sagsomkostninger. Det kan derfor overvejes, om lovændringen i 2014 reelt har medført en ændring i fordelingen af sagsomkostninger. På kort sigt har det naturligvis medført en ændring, eftersom det nu er muligt at pålægge skønsindstævnte at betale sagsomkostninger. Spørgsmålet er derfor, om det i sidste ende reelt har medført en egentlig ændring.

Skønsindstævnte pålægges som hovedregel at betale sagsomkostninger, såfremt det vurderes, at skønsrekvirenten har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen. Det synes herefter oplagt, at skønsrekvirenten vil anlægge en retssag på baggrund af skønserklæringen, hvor den endelige fordeling af sagsomkostninger vil ske. Såfremt skønsindstævnte har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen, vil skønsrekvirenten som hovedregel blive pålagt at betale sagsomkostninger, og skønsrekvirenten vil formentlig ikke anlægge retssag på baggrund af skønserklæringen. Inden bestemmelsens ændring i 2014 var skønsrekvirenten nødsaget til at anlægge retssag samt vinde denne, hvis skønsindstævnte i sidste ende skulle betale sagsomkostningerne forbundet med isoleret bevisoptagelse. Dette havde skønsrekvirenten formentlig ikke gjort, såfremt det var skønsindstævnte, der havde fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen, og dermed skulle skønsrekvirenten alligevel betale sagsomkostninger.

I det tilfælde, hvor parterne indgår et forlig på baggrund af skønserklæringen og derefter anmoder retten om at træffe bestemmelse om fordeling af sagsomkostninger, har lovændringen medført en egentlig ændring. Såfremt skønserklæringen er til skønsrekvirentens fordel, kan skønsindstævnte pålægges at betale sagsomkostninger, hvilket ikke var muligt inden lovændringen.

Ændringen af retsplejelovens § 343, stk. 3, i 2014, synes derved kun i begrænset omfang at have medført en egentlig forskel for den endelige fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse.

Det kan videre overvejes, om den nugældende bestemmelse kan medføre, at skønsindstævnte stilles i en urimelig situation, som ikke var mulig inden lovændringen. I det tilfælde, hvor en skønsindstævnt pålægges at betale sagsomkostninger, for eksempel fordi der konstateres faktiske mangler ved syn og skøn, men skønsrekvirenten ikke vælger at anlægge retssag, kan skønsindstævnte ikke undgå endeligt at hæfte for sagsomkostningerne. Såfremt skønsindstævntes indsigelser er juridiske, for eksempel, at kravet er forældet, vil skønsindstævnte ikke have mulighed for at gøre dette gældende og få medhold heri, da der ikke foretages en prøvelse af juridiske indsigelser i omkostningsafgørelser i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Denne problematik kunne oplagt ikke forekomme før lovændringen, da det alene var muligt, at skønsindstævnte skulle betale sagsomkostninger såfremt skønsrekvirenten vandt den efterfølgende retssag, hvor der således kunne foretages en prøvelse af indsigelsen. Denne problematik kan undgås, hvis retten foretager en prøvelse af skønsindstævntes juridiske indsigelser ved omkostningsafgørelser, som det eksempelvis ses at være tilfældet i henhold til norsk ret. Omvendt ville den eventuelle senere retssag risikere at blive forhåndsafgjort, hvilket ikke er hensigtsmæssigt.

4.5 Opsamling

I norsk ret er der ligeledes hjemmel til isoleret bevisoptagelse. Fordelingen af sagsomkostninger reguleres efter tvistelovens § 28-5, hvor udgangspunktet er, at skønsrekvirenten betaler

sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse. Undtagelsen hertil er, at skønsindstævnte kan pålægges helt eller delvist at betale sagsomkostninger, såfremt skønsindstævnte uden rimelig grund har modsat sig bevisoptagelsen, eller uden rimelig grund har bestridt skønsrekvirentens begæring. Det er således en væsentlig anden vurdering end den der foretages efter retsplejelovens § 343, stk. 3. Kriterierne for fordeling af sagsomkostninger i medfør af tvistelovens § 28-5 er udtrykkeligt defineret i bestemmelsen, modsat retsplejelovens § 343, stk. 3, som til sammenligning kan fremstå en smule uklar.

Ved fordeling af sagsomkostninger i medfør af tvistelovens § 28-5 forholder retten sig til skønsindstævntes juridiske indsigelser, hvilket ikke er tilfældet ved omkostningsafgørelser i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3. Dette er således en væsentlig forskel. Det synes dog ikke hensigtsmæssigt, at der efter retsplejelovens § 343, stk. 3, foretages en prøvelse af juridiske indsigelser af hensyn til ikke at forhåndsafgøre en eventuel senere retssag.

Lovændringen i 2014 synes kun i begrænset omfang at have medført en reel ændring af den endelige fordeling af sagsomkostninger.

Den nugældende bestemmelse er udformet på en sådan måde, at skønsindstævnte kan blive sat i en situation, hvor denne er pålagt at betale sagsomkostninger forbundet med bevisoptagelsen og er afhængig af, at skønsrekvirenten vælger at indstævne skønsindstævnte. I retssagen har skønsindstævnte herved mulighed for at gøre juridiske indsigelser gældende, vinde retssagen og undgå at betale sagsomkostninger. Såfremt skønsrekvirenten ikke indleder en retssag, må skønsindstævnte betale sagsomkostningerne.

5. Konklusion

Kandidatspecialet behandler afgørelser om fordeling af sagsomkostninger, forbundet med isoleret bevisoptagelse, med det formål at klarlægge retsstillingen herfor. Retten foretager en materiel vurdering af bevisoptagelsens resultat, hvor vurderingen består i, *»hvilken part der har fået mest medhold i resultatet af bevisførelsen.«* Dette kræver, at den pågældende part får medhold i hovedparten af de stillede spørgsmål til skønsmanden. Retten anvender kriteriet *»det kan ikke udelukkes, at der kan gøres et krav gældende.«* Kriteriet strækkes ganske langt, hvilket er til skønsrekvirentens fordel.

Det kan konkluderes, at retten foretager en prøvelse af skønsindstævntes faktiske indsigelser. I hovedparten af afgørelserne tilkendes skønsrekvirenten sagsomkostninger, da der ikke kræves meget af skønsrekvirenten, før retten finder, at *»det kan ikke udelukkes, at der kan gøres et krav gældende,«* på trods af skønsindstævntes faktiske indsigelser. Der ses dog få tilfælde i retspraksis, hvor skønsindstævnte tilkendes sagsomkostninger på baggrund af faktiske indsigelser og det vurderes, at skønsindstævnte har fået mest medhold i bevisførelsen.

Skønsindstævntes juridiske indsigelser har derimod ikke indflydelse på rettens fordeling af sagsomkostninger. Der foretages ikke en prøvelse af denne type indsigelse, og skønsrekvirenten tilkendes sagsomkostninger i samtlige afgørelser, hvor skønsindstævntes argumentation består af juridiske indsigelser. Retten tager således særligt hensyn til ikke at forhåndsafgøre en eventuel senere retssag.

Andre hensyn kan også indgå i rettens bedømmelse ved fordeling af sagsomkostninger. I afgørelsen, *U 2012.4525 H*, blev skønsrekvirenten pålagt at betale sagsomkostninger, trods skønsrekvirenten fik mest medhold i spørgsmålene stillet til skønsmanden. Retten tog særligt hensyn til taksationsmyndighedens skøn, hvor der på dette område gælder en særlig formodningsregel til fordel for myndighedsskønnet. I tilfælde af, at skønsrekvirenten hæver sagen om bevisoptagelse, pålægges denne som hovedregel at betale sagsomkostninger. I kendelsen, *FM 2021.21 Ø*, var det skønsindstævntes forhold, der medførte, at skønsrekvirenten måtte hæve sagen, hvorfor det synes bemærkelsesværdigt, at parterne hver især blev pålagt at betale egne sagsomkostninger. Retten tager endvidere hensyn til andre retsreglers formål, således der ikke opstår en urimelig retsstilling på det pågældende område. Forudgående tilbud, blandt andet tilbud om afhjælpning, kan få betydning for rettens fordeling af sagsomkostninger, hvis tilbuddet er tilstrækkeligt konkret. Det kan også konkluderes, at retten fordeler sagsomkostninger mellem flere skønsindstævnte i samme brøk som et indgået forlig.

I norsk ret er vurderingen, ved fordeling af sagsomkostninger forbundet med isoleret bevisoptagelse, en væsentlig anden. Skønsrekvirenten betaler som udgangspunkt sagsomkostningerne, men disse kan helt eller delvist væltes over på skønsindstævnte, såfremt skønsindstævnte uden rimelig grund har modsat sig bevisoptagelsen eller uden rimelig grund har bestridt begæringen om bevisoptagelse. Bestemmelsen indeholder således klart definerede kriterier, hvortil retsplejelovens § 343, stk. 3 til sammenligning fremstår en smule uklar. Det kan udledes af kendelsen, *LF-2023-22669*, at de norske domstole kan foretage en prøvelse af skønsindstævntes juridiske indsigelser, hvilket er en væsentlig forskel i forhold til, hvad der indgår i vurderingen i medfør af retsplejelovens § 343, stk. 3.

Lovændringen af retsplejelovens § 343, stk. 3, i 2014, har kun i begrænset omfang medført en ændring af den endelige fordeling af sagsomkostninger, da det alene er i en forligssituation, at der ses at være sket en egentlig ændring. Den nugældende bestemmelse er udformet på en sådan måde, at skønsindstævnte kan blive sat i en situation, hvor denne er pålagt at betale sagsomkostninger forbundet med bevisoptagelsen og er afhængig af, at skønsrekvirenten vælger at anlægge retssag mod skønsindstævnte. I retssagen har skønsindstævnte herved mulighed for at gøre juridiske indsigelser gældende, vinde retssagen og undgå at betale sagsomkostninger. Såfremt skønsrekvirenten ikke indleder en retssag, vil det være skønsindstævnte, der skal betale sagsomkostningerne.

6. Litteraturfortegnelse

6.1 Lovgivning, forarbejder mv.

- Lovbekendtgørelse 2022-12-25 nr. 1655 Retsplejeloven.
- Lov 1979-06-08 nr. 260 om ændring af retsplejeloven m.v.
- Lov 2014-06-25 nr. 737 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love.
- Folketingstidende 2013-14, tillæg A, lovforslag nr. L 178 af 9. april 2014.
- Betænkning; 1973 nr. 698 om behandling af borgerlige sager.
- Justitsministeriet, Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager, Bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved Domstolene, 18. december 2013.
- LOV-2005-06-17-90, Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven).
- NOU 2001:32 B Rett på sak, Lov om tvisteløsning (tvisteloven).

6.2 Litterære værker

- *Erik Hørlyck*, Syn og skøn Sagkyndig bevisførelse, 6. udg., 2020, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.
- *Jens Evald & Sten Schaumburg-Müller*, Retsfilosofi, retsvidenskab & retskildelære, 1. udg., 2004, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.
- *Christina D. Tvarnø og Ruth Nielsen*, Retskilder og retsteorier, 5. udg., 2017, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.
- *Mads Bryde Andersen*, Ret & metode, 1. udg., 2002, Gads forlag.
- *Peter Blume*, Retssystemet og juridisk metode, 4. udg., 2020, Jurist- og Økonomiforbundets forlag.
- *Bernhard Gomard & Michael Kistrup*, Civilprocessen, 8. udg., 2020, Karnov Group.
- *Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen m.fl.*, Den civile retspleje, 5. udg., 2020, Hans Reitzels forlag.
- *Lindencrone og Werlauff*, Dansk retspleje, 8. udg., 2020, Karnov Group.
- *Jens Edvin A. Skoghøy*, Tvisteløsning, 4. udgave, 2022, Universitetsforlaget.

6.3 Artikler og publikationer

- *Erik Hørlyck*, Sagsomkostninger i skønsforretninger uden retssag, *U 1986B.240*.
- *Ane Røddik Christensen & Kåre Mønsted*, Sagsomkostninger ved isoleret bevisoptagelse, *U 2017B.407*.
- *Magne Strandberg*, Sagskostnader og bevissikring, *LOV OG RETT*, vol. 56, 3, 2017, s. 159–177.
- *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2020, Holst, Advokater.
- *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2021, Turbine Forlaget.
- *Kristian Torp*, Civilprocesretlig Julealmanak, 2022, Holst, Advokater.

6.4 Afgørelsesregister

6.4.1 Ugeskrift for retsvæsen

- *U 1982.462 V*
- *U 1983.786 V*
- *U 1987.362 V*
- *U 1993.535 V*
- *U 2000.645 H*
- *U 2001.2371 H*
- *U 2003.1011 H*
- *U 2004.2438 H*
- *U 2011.3271 Ø*
- *U 2016.324 Ø*
- *U 2016.1318 V*
- *U 2016.1769 Ø*
- *U 2016.3548 Ø*
- *U 2016.3824 V*
- *U 2017.63 H*
- *U 2017.377 V*
- *U 2017.3354 H*
- *U 2018.611 V*
- *U 2018.2857 Ø*

- *U 2018.3205 H*
- *U 2018.3661 V*
- *U 2019.689 V*
- *U 2019.1153 Ø*
- *U 2019.1247 H*
- *U 2020.925/1 V*
- *U 2020.1079 V*
- *U 2021.1052 V*
- *U 2021.2853 V*
- *U 2021.4125 V*
- *U 2021.4524 H*
- *U 2022.1095 V*
- *U 2023.2147 V*

6.4.2 Fuldmægtigen

- *FM 2017.98 V*
- *FM 2018.69 V*
- *FM 2018.225 V*
- *FM 2020.19 V*
- *FM 2020.89 V*
- *FM 2020.262 V*
- *FM 2021.2 Ø*
- *FM 2021.19 V*
- *FM 2021.21 Ø*
- *FM 2022.108 V*
- *FM 2022.128 Ø*

6.4.3 Forsikrings- og Erstatningsretlig Domssamling

- *FED 2015.11 Ø*

6.4.4 Norsk retspraksis

- *L-2023-22669*